

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

ÖZBEKİSTAN YURT DIŞI YATIRIM ÜLKE PROFİLİ 2023

Taşkent Ticaret Müşavirliği

İçindekiler

ÖZBEKİSTAN'IN İŞ ORTAMI	3
İş Ortamına İlişkin Göstergeler	3
Şirket Kuruluşuna İlişkin Mevzuat	4
Özbekistan Kanunlarına Göre Şirket Türleri	5
Şirketlerin Kayda Alınması İçin Gerekli Belgeler	6
Şirket Kaydı Masrafları	9
Ayrıntılı Şirket Tescili Süreci	9
Şirket Feshi	12
Vergi Uygulamaları	12
Sosyal Güvenlik Uygulamaları	17
Potansiyel Yatırım Alanları	17
YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ	18
Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı	18
Yatırım Teşvik Mevzuatı	22
Yabancıların Gayrimenkul Edinimi	31
Kamu – Özel Ortaklığı	31
Özelleştirmeler	34
Muhasebe ve Denetim Gereklilikleri	39
Fikri Mülkiyet Hakları	40
Anlaşmazlıkların Çözümü	42
ÖZBEKİSTAN'DAKİ YATIRIMLAR	44
ÖZBEKİSTAN'DAKİ YABANCI YATIRIMLAR VE YATIRIM FIRSATLARI SUNAN SEKTÖRLER	48
Özbekistan'da Yerleşik Yabancı Sermayeli Firmalar	48
Yatırım Fırsatları Sunan Sektörler ve Önde Gelen Yabancı Yatırımlar	49
Özbekistan'da Yerleşik Türk Sermayeli Firmalar	59
Önde Gelen Bazı Türk Yatırımları	60
YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER	63
Faydalı Linkler	63
Ulaşılabilecek Hukuki & Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler	63
Özbekistan'da Faaliyet Gösteren Danışmanlık ve B2B Firmaları	65

ÖZBEKİSTAN'IN İŞ ORTAMI

İş Ortamına İlişkin Göstergeler

Shavkat Mirziyoyev'in 2016'da Cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin ardından ülkede, daha açık ve piyasa odaklı bir ekonomiye geçiş ve daha elverişli bir yatırım ortamının oluşturulması amacıyla büyük ölçekli birçok siyasi ve ekonomik reform hayata geçirilmiş olup, dönüşüm süreci devam etmektedir.

Söz konusu reformlar ilk olarak 2017-2021 dönemi için 5 yıllık kalkınma planı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu planda 5 ayrı öncelik alanı belirlenmiştir. Bunlar, devlet yönetiminin modernleştirilmesi, hukukun üstünlüğü, ekonomik gelişme ve serbestleşme, sosyal hayatın geliştirilmesi ve güvenlik, etnik ve dini hoşgörü ile geliştirici, dengeli ve karşılıklı fayda temelinde dış politika uygulamalarıdır.

Bahse konu kalkınma planı kapsamında, özellikle ekonomi alanında gerçekleştirilen önemli reformlar arasında, döviz kurunun serbestleştirilmesi ve tekleştirilmesi, ithalat tarifelerinin düşürülmesi ve gümrük prosedürlerinin iyileştirilmesi, kamu-özel işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi, bankacılık ve finansal piyasa reformları ile kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi, birçok farklı sektörde daha rekabetçi bir piyasanın teşkil edilmesi, mal ve hizmetlerin fiyat serbestleştirilmesi, Tekel Karşıtı Komite'nin kurulması ve komşu ülkeler ile ilişkilerin karşılıklı yarar ekseninde geliştirilmesi gibi reformlar yer almaktadır.

Gerçekleştirilen yapısal reformlar doğrultusunda Özbekistan, yatırım ortamı ve iş yapma kolaylığına ilişkin uluslararası göstergelerde önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

	Ülke Sıralaması	Ülke Sıralaması
DB, İş Yapma Endeksi (2016-2020)	87	69
UNDP, İnsani Gelişim Endeksi (2016-2021)	101	105
DB, Lojistik Performans Endeksi (2016-2018)	118	99
WIPO, Küresel İnovasyon Endeksi (2016-2022)	122	82
Yale Üniversitesi, Çevre Performansı (2016-2020)	118	88

Özbekistan, 2022 yılında "2022-2026 Yeni Özbekistan Kalkınma Stratejisi" ile yeni bir kalkınma stratejisini duyurmuştur. Söz konusu ikinci 5 yıllık plan kapsamında, ülkeye 70 milyar yabancı

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

yatırım olmak üzere, toplam 120 milyar USD tutarında yatırım çekilmesi planlanmaktadır. Söz konusu yatırımların enerji, ulaştırma, sağlık, eğitim, yeşil ekonomi ve su ve kaynak yönetimi alanları üzerine yoğunlaştırılması amaçlanmaktadır.

Bunların yanı sıra, ekonominin dijitalleştirilmesi, tarım sektörü, toprak kullanımı, eğitim ve sağlık alanlarında gerçekleştirilecek reformlar, dış ticaret rejiminin serbestleştirilmesi, bölgesel gümrük birlikleri ile Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik ve daha fazla özelleştirme programının hayata geçirilmesi, 2022-2026 Yeni Özbekistan Kalkınma Stratejisinin öne çıkan diğer unsurlarıdır.

Son olarak, 30 Nisan 2023 tarihinde gerçekleştirilen halk oylaması ile Özbekistan Anayasasında köklü değişikliklere gidilmiş olup, yatırım ortamını olumlu yönde doğrudan etkileyeceği tahmin edilen birçok yeni düzenleme kanunlaştırılmıştır.

Şirket Kuruluşuna İlişkin Mevzuat

Özbekistan'da şirketlerin kuruluş ve faaliyetlerini düzenleyen ana mevzuatlar şunlardır:

- [Anonim Şirketler ve Hissedar Haklarının Korunması Kanunu](#)
- [Limited ve Sınırlı Sorumlu Şirketler Kanunu](#)
- [Ticari İşletmelerin Kayda Alınmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı](#)
- [Özbekistan'daki Yabancı Ticari Kuruluşların Temsilciliklerinin Akreditasyon ve Faaliyetlerine İlişkin Usuller Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı](#)

Özbekistan'da en çok tercih edilen şirket türü sınırlı sorumlu (limited) şirkettir. Bununla birlikte, anonim şirket, şube ve temsilcilik şeklinde de şirket açılabilir. Şirket için bir adres belirlenmesi ve Genel Müdür tayin edilmesi gerekmektedir. Eğer şirket sahibi, aynı zamanda Genel Müdür olacak ise, şirket için yabancı çalıştırma izni (Dışişleri Bakanlığı üzerinden), kişi için de bir çalışma lisansı ve oturma izni alınması gerekmektedir. Yabancı çalıştırma izni müracaatları ortalama 15-20 gün içerisinde tamamlanmaktadır. İlk aşamada, bir Özbekistan vatandaşı Genel Müdür olarak tayin edilebilmekte ve yabancı çalıştırma izni ve Türk kişi için çalışma ve oturma lisansı alındıktan sonra Genel Müdür değiştirilebilmektedir. Çalışma izni müracaatında bulunmak için iş vizesi ile ülkeye giriş yapılması gerekmektedir.

Şirket kuruluşu için şirket sahibinin öncelikli olarak Adalet Bakanlığı'na bağlı Kamu Hizmetleri Ajansı üzerinden kayıt oluşturması ve (**Personal Identification Number of an Individual**)

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

“PINFL” numarası alması gerekmektedir. Eğer kurulacak şirket bir kişinin üzerine kurulacaksa, sadece kişinin pasaportu ile işlem yapılabilmektedir. Şirket ortağı bir tüzel kişilik olacak ise, ilave evraklar gerekmekte olup, bunlara ilişkin bilgi notun devamında paylaşılmaktadır.

Kayda alınacak yabancı ortaklı şirket (Joint Venture - JV) kurulması için, kuruluş sermayesinin en az 400.000.000 Sum (yaklaşık 38.000 ABD Doları) değerinde olması, kuruculardan birinin yabancı tüzel ya da özel kişi olması ve yabancı yatırım sermaye payının en az %15 oranında olması gerekmektedir.

Kayda alınacak yabancı şirket (Foreign Enterprise - FE) kurulması için, kuruluş sermayesinin en az 400.000.000 Sum (yaklaşık 38.000 ABD Doları) değerinde olması, kurucunun veya kurucuların yabancı tüzel ya da özel kişi olması ve yabancı yatırım sermaye payının %100 oranında olması gerekmektedir.

Temsilcilik ise üç hafta ile bir ay arası sürede kurulmakta olup, ticari olarak alım-satım işlemi yapma yetkisi bulunmamaktadır. Şube kurulumu süreci ve masrafı da temsilcilik ile benzerdir. Şahıs şirketi de kurulabilmekte olup daha çok yerel kişiler tarafından tercih edilmektedir.

Yerel personel çalıştırma veya yerel ortak bulundurma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Özbekistan Kanunlarına Göre Şirket Türleri

➤ Anonim Şirketler

Sermayesi belirli sayıda eşit hisselerle bölünen şirket olan Anonim Şirket ortakları, şirket yükümlülükleri ile faaliyeti ile ilgili zarardan sadece sahip oldukları hisse değeri kadar sorumludurlar. Anonim Şirketin devlet kaydına alınması için, yapılan başvuru tarihindeki sermayesinin en az 400.000.000 Sum değerinde olması gerekmektedir.

➤ Sınırlı Sorumlu (Limited) Şirketler

Şahıs ve/veya tüzel kişilik tarafından oluşturulan ve ana sermayeleri kuruluş belgeleri ile belirtilmiş hisselerle bölünen şirket sınırlı sorumlu şirket sayılır. Şirket üyeleri şirketin yükümlülüklerinden sadece sahibi oldukları hisselerin değeri çerçevesinde sorumludur. Sınırlı sorumlu şirketin devlet kaydına alınması için herhangi bir kuruluş sermayesi alt limiti

bulunmamakla birlikte en az 800-1.000 ABD Doları tutarında bir kuruluş sermayesi belirlenmesi yararlı olacaktır.

➤ **Şahıs Teşebbüsü (Özel Girişim)**

Özel girişim konusu Özbekistan’da 2003 tarihli Özel Şirketler Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle gündeme gelmiştir. Bu Kanuna göre Özbekistan vatandaşı veya yabancı uyruklu kişiler tek şahıs olarak bu özel girişimleri kurar ve yönetirler. Ancak yabancı uyruklu kişiler Özbekistan’da bu tür özel girişimleri kurduklarında diğer yabancı sermayeli şirketlere sağlanan imtiyazlardan yararlanamazlar. Özel şirket kurulması için sermaye şartı bulunmamaktadır. Kuruluş belgesi de sadece sahibi tarafından onaylanır.

➤ **Temsilcilik Ofisi**

Tüzel kişilikler olarak yabancı şirketler temsilcilik ofisi açabilirler. Ancak bunlar gelir getirecek bir faaliyet yapamazlar. Ana şirket tarafından temsil etmek üzere yetkilendirilen bir kişi tarafından yönetilirler.

➤ **Proje Bazlı Şirketler (PE) (PU)**

Özbekistan’daki bir firma ile yurtdışındaki bir firmanın sözleşme yapması durumunda (inşaat projeleri, inşaat vb.) ve sözleşme süresinin 12 aydan fazla olmaması durumunda kurulması gereken şirket türüdür. Bu tip şirketler Adalet Bakanlığı kaydından geçmemekte olup sadece Vergi Dairesi bünyesinde kaydedilmektedir. Proje bazlı olmasından ötürü iş bitiminde mezkur türdeki firmaların kapatılma süreci daha kolay olmaktadır.

Şirketlerin Kayda Alınması İçin Gerekli Belgeler

Özbekistan’da kurulacak bir ticari kuruluş (bankalar ve kredi kuruluşları hariç), faaliyet gösterilen bölgede yer alan Adalet Bakanlığı’na bağlı Kamu Hizmetleri Ajansı aracılığıyla tescil edilmektedir. Kayıt işlemi, Kamu Hizmetleri Ajansı’na (<https://davxizmat.uz/oz/services/category/Tadbirkorlik>) bağlı oluşturulan “Yagona Darcha” (Tek pencere) üzerinden çevrimiçi olarak yapılmaktadır.

Çevrimiçi kayıt başvurusu yapabilmek için Özbekistan’da düzenlenmiş bir elektronik imza (e-imza) gerekmektedir. E-imzası olmayanların başvurularını şahsen veya bir temsilci aracılığıyla yapmaları gerekmektedir. Kayıt işlemi bir iş günü içerisinde sonuçlanmaktadır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Temsilcilik başvurusu ise, Yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı altındaki ilgili birime yapılmaktadır.

1- Anonim Şirket Kurulması İçin Gerekli Belgeler (JSC) (AO) (AJ)

- ✓ Başvuru dilekçesi (Adalet Bakanlığına)
- ✓ Kurucular toplantısı tutanağı
- ✓ Şirket Tüzüğü
- ✓ Kuruluş anlaşması
- ✓ Şube kurulmasında yetki belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- ✓ Ofisin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu
- ✓ Şirket, devlet kuruluşları ile ortak olarak kuruluyorsa Devlet Varlıkları Yönetimi Komitesi'nin izin yazısı.

Firma kurulduktan sonra, ticari ve ticari aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu tasdikleyici dokümanlar da ibraz eder.

Yabancı ülkelerde Özbekistan konsolosluk şubesi olmadığı takdirde, şirket belgelerinin ait olduğu ülke Dışişleri Bakanlığınca legalize edilmesi, Özbekistan'daki ait olduğu ülke konsolosluk şubesinden tasdik edilmesi ve Özbekistan Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki konsolosluk bölümü tarafından onaylanmış olması gerekir.

2- Sınırlı Sorumlu (Limited) Şirket Kurulması İçin Gerekli Evraklar (LLC) (OOO) (MCHJ)

- ✓ Başvuru dilekçesi (Kamu Hizmetleri Ajansı'na bağlı 'Tek Pencere' Birimi)
- ✓ Yabancı şirket tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli) veya şahıs pasaportu.
- ✓ Ticaret Sicil Belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- ✓ Yeni kurulacak firmanın tüzüğü
- ✓ Firma kurmaya yönelik yetkilendirme belgesi (Vekaletname)

TAŞKENT TİCARƏT MÜŞAVİRLİĞİ

- ✓ Yönetim Kurulu Kararı (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)

Eğer kurulacak şirketin sahibi veya ortağı bir şahıs olacak ise, sadece pasaport ile şirket kurulum işlemi tamamlanabilmektedir.

Firma kurulduktan sonra, ticari ve ticari aracı şirketler yukarıda belirtilen dokümanlar dışında, Tüzük faaliyetlerine uygun olan satış ve depo sahaları, ekipmanları, perakende satış kuruluşlarında ise ek olarak yazar kasaların bulunduğunu veya onların satın veya kiraya alınması için kaynakların bulunduğunu tasdikleyici dokümanlar da ibraz eder.

Yabancı ülkelerde Özbekistan konsolosluk şubesi olmadığı takdirde, şirket belgelerinin ait olduğu ülke Dışişleri Bakanlığınca legalize edilmesi, Özbekistan'daki ait olduğu ülke konsolosluk şubesinden tasdik edilmesi ve Özbekistan Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki konsolosluk bölümü tarafından onaylanmış olması gerekir.

3- Şahıs Teşebbüsü (Özel Girişim) Kurulması İçin Gerekli Evraklar

- ✓ Başvuru dilekçesi
- ✓ Pasaport kopyası

4- Temsilciliğin Kurulması İçin Gerekli Evraklar

- ✓ Başvuru dilekçesi (Kamu Hizmetleri Ajansı'na bağlı 'Tek Pencere' Birimi)
- ✓ Yabancı firma Tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- ✓ Ticaret Sicil Belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- ✓ Temsilcilik açılması konusunda firma Kurucularının Kararı
- ✓ Temsilcilik açılması konusunda firma temsilcisine verilen vekaletname (Temsilci hakkında detaylı bilgileri içeren, Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- ✓ Temsilcilik ofisinin kira kontratı veya kiralama konusunda garanti mektubu
- ✓ Kurulacak temsilciliğin tüzüğü

Bu dokümanların Yatırımlar Bakanlığının ilgili birimine ibrazı sonrasında mezkur Bakanlıktan verilen hesaba akreditasyon bedelinin yatırılması akabinde temsilcilik kurulmuş olmaktadır (online başvuru yapılması mümkündür).

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Özbekistan'da yabancı ticari kuruluşların faaliyetleri ve akreditasyon tertibi Bakanlar Kurulu'nun 01.08.2018 tarihli ve 5495 sayılı kararı ile yürütülmektedir. Tüm evraklar Özbekçe'ye veya Rusça'ya tercüme edilmiş olmalıdır.

5- Proje Bazlı Şirket Kurulumu İçin Gerekli Belgeler

- ✓ Başvuru dilekçesi (Kamu Hizmetleri Ajansı'na bağlı 'Tek Pencere' Birimi).
- ✓ Özbek firma ile Türk firma arasında yapılan Sözleşme
- ✓ Yabancı şirket tüzüğü kopyası (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
(Tüzükte, yurtdışında birim açabileceğine dair ibarenin olması gerekmektedir)
- ✓ Ticaret Sicil Belgesi (Özbekistan Konsolosluğu'ndan ve Noter tasdikli)
- ✓ Firma kurmaya yönelik yetkilendirme belgesi (Vekaletname)

Şirket Kaydı Masrafları

Anonim Şirket	THT
Limited Şirket	THT
Limited Şirket (JV veya FE)	THT'nin 10 katı
Temsilcilik	THT'nin 48 katı

Kaynak: <http://old.lex.uz/docs/-4680944>

Özbekistan Temel Hesaplama Tutarı (THT) – 330.000 Sum (yaklaşık 30 USD)

Ayrıntılı Şirket Tescili Süreci

Bankalar ve kredi kurumları hariç yeni bir ticari kuruluş, yönetim şekline bakılmaksızın, Özbekistan Adalet Bakanlığı'na bağlı Kamu Hizmetleri Ajansı aracılığıyla tescil edilebilir. Bu işlem ya yerel bir Kamu Hizmetleri Merkezi (KHM) aracılığıyla doğrudan ya da [Kamu Hizmetleri Tek Portalı](#) aracılığıyla çevrimiçi olarak yapılabilir.

Çevrimiçi kayıt için başvuru sahibinin Özbekistan'da düzenlenmiş bir elektronik imzası (e-imza) gerektiğinden, e-imzası olmayanlar şahsen veya bir temsilci aracılığıyla doğrudan başvurmalıdır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Şirket kurma prosedürü aşağıdaki adımlardan oluşmaktadır:

- **Ön kayıt:** Şirket için kurucu belgelerin hazırlanması, kurucuların belirlenmesi, vekaletnamenin yasallaştırılması vb. Bu işlem genellikle 1-2 ay arasında sürmektedir.
  - Tüzel kişiliğin şeklinin belirlenmesi:
    - JSC, LLC vb.
  - Kurucu belgelerinin hazırlanması ve şirketin ana türünün belirlenmesi:
    - Şirket tüzüğü'nün hazırlanması (ana sözleşmeye benzer)
    - Varsa bir vakıf sözleşmesinin hazırlanması (hissedarlar sözleşmesine benzer)
    - Özbekistan'ın Ekonomik Faaliyetlerinin Resmi Devlet Sınıflandırmasına göre şirket faaliyet türünün seçilmesi
  - Şirket için yönetici atanması:
    - Hissedar/katılımcılar tarafından şirketi yönetmesi için bir kişinin atanması
  - Şirketin kurumsal adı ve yasal adresinin güvence altına alınması:
    - Şirket adının [rezerve edilmesi](#)
    - Kendi bina veya tesisinize sahip olarak veya bir kira sözleşmesi ile yasal adresin belirlenmesi
  - Hizmet bankasının seçimi:
    - Şirketin ana hesabının açılacağı bir bankanın seçilmesi
- **Devlet kaydı:** Kurucu belgelerin sunulması ve şirketin ilgili devlet makamlarına kaydedilmesi. Bu süreç 1 iş günü içinde tamamlanabilmektedir.
  - Evrakların hazırlanması:
    - Başvuru sahibi, devlet kaydı için gerekli tüm belgeleri sunmalıdır.
  - Kuruluş belgelerinin KHM'ne gönderilmesi:
    - Şirket, KHM'nde şahsen ya da [Kamu Hizmetleri Tek Portalı](#) üzerinden çevrimiçi olarak kurulur.
  - Devlet tescil belgesinin alınması:
    - Yetkili makam, kuruluş belgeleriyle birlikte tescil belgesini bir iş günü içinde düzenler.
- **Kayıt sonrası:** Vergi makamlarına kayıt, banka hesabı açma vb. Bu idari adımlar genellikle 1 hafta sürmektedir. Şirketin faaliyetleri devlet makamlarından ilave lisans veya onay

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

gerektiriyorsa, kayıt sonrası süre gerekli belge ve izinlere bağlı olarak 2-6 ay sürebilmektedir.

- İdari faaliyetler:
  - Devlet kaydını yaptırdıktan sonraki 10 iş günü içerisinde şirket şunları yapmalıdır:
    - Kurumsal mühür siparişi vermek,
    - Bir banka hesabı açmak,
    - Vergi kayıt formunu yerel vergi makamlarına sunmak.
- Ruhsat/izinler:
  - Lisanslı faaliyetlerde bulunmak isteyen bir şirket öncelikle devlet makamlarından gerekli onayı almalıdır. Bu talepler ve başvuru talimatları [bağlantıda](#) bulunabilir.
- Sertifikasyon:
  - Özbekistan'da üretilen veya ithal edilen bazı mal ve hizmetler zorunlu sertifikasyona tabidir (sorumlu devlet organları tarafından uygunluk sertifikalarının verilmesi).
  - Belgelendirmenin zorunlu olduğu ürünlerin listesi sık sık güncellenmektedir. Güncel listeye [bağlantı](#) üzerinden ulaşılabilir.
- Çevresel değerlendirmeler:
  - Çevreye zarar verebilecek veya çevreyi tehdit edebilecek girişimcilik faaliyetleri çevre iznine tabidir. Mevcut düzenlemeler kapsamında çevre izni gerektiren 143 ürün ve faaliyet türüne [bağlantı](#) üzerinden ulaşılabilir.
- Arazi edinimi:
  - Girişimcilik ve kentsel kalkınma faaliyetleri için tarım dışı araziler çoğu durumda [E-AUKSION platformunda](#) çevrimiçi açık artırma yoluyla elde edilebilmektedir.
- Fikri mülkiyet haklarının tescili:
  - Fikri mülkiyet haklarının tescili için başvuru Fikri Mülkiyet Ajansına yapılmalıdır.

Şirket Feshi

Özbekistan’da şirketlerin gönüllü ya da zorla tasfiyesi, Bakanlar Kurulu’nun 21 Ağustos 2019 tarihli 704 sayılı “Girişimci faaliyetinin (şirketin) gönüllü tasfiyesi ve sona erdirilmesi prosedürü ve finansal ve ekonomik faaliyetlerini yerine getirmeyen işletmelerin devlet kayıtlarından çıkarılmasına ilişkin yönetmelik onayına dair Karar” (<https://www.lex.uz/docs/4483862>) çerçevesinde düzenlenmektedir. Özbekistan Cumhuriyeti “İflas üzerine” Kanununa ise, <http://lex.uz/docs/955375> üzerinden erişim sağlanabilmektedir.

Vergi Uygulamaları

Yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla 2018'den bu yana vergi sisteminde bir dizi değişiklik yapılmıştır. Gerçekleştirilen reformlar ile vergi mevzuatının modernleştirilmesi ve basitleştirilmesi, işletmeler üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesi ve vergi idaresinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan yeni Vergi Kanunu 1 Ocak 2020 itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Vergi Kanunu’nun temel prensipleri:

- Özbekistan'da vergi hukuku ve vergilendirme dürüstlük, yasallık, yükümlülük, kararlılık ve adalet ilkelerine dayanmaktadır;
- Özbekistan vergi hukukundaki tüm belirsizlikler ve çelişkiler vergi mükellefi lehine yorumlanacaktır;
- Oranları artıran veya vergi mükelleflerine yeni vergi veya yaptırım getiren vergi kanunları geriye dönük olarak uygulanamaz;
- Yasalar çerçevesinde hareket eden veya etmeyen vergi mükelleflerinin temelde herhangi bir ihlalden masum oldukları varsayılarak, ispat yükü vergi makamlarındadır;
- Vergi makamları vergi mükellefi ile ilgili bilgilerin gizliliğini korumalıdır.

Vergi Kanununa göre, vergi makamları hem bireysel hem de kurumlar vergisi mükelleflerine ilişkin olarak iki tür vergi denetimi yapma hakkına sahiptir; ofiste yapılan vergi denetimleri ve saha vergi denetimleri. Ofiste yapılan vergi denetimleri, genellikle vergi iadeleri, mali tablolar ve vergi mükellefleri tarafından sunulan diğer ilgili belgelere dayanarak vergi daireleri tarafından yapılır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Saha vergi denetimleri, bir vergi mükellefinin ofisinde veya ticari kurumlarda yapılır. Denetim vergi kurumu başkanının inisiyatifiyle gerçekleştirilir. Saha vergi denetimi 10 takvim gününden fazla süremez; bu süre “büyük vergi mükellefleri” için 30 takvim günüdür.

Vergi Kanunu, vergi denetimleri ile ilgili olarak vergi makamlarının yetkilerini sınırlayan belirli hükümler belirler. Saha vergi denetimleri, yalnızca denetim başlangıç tarihinde sona eren üç yıllık döneme göre yapılabilir. Bununla birlikte, vergi ihlalleri için zamanaşımı, ihlalin gerçekleştiği tarihten itibaren beş yıldır. Vergi otoriteleri 12 aylık bir süre içinde birden fazla saha vergi denetimi yapamazlar.

Vergi Kanunu, vergi ihlalleri için aşağıdaki yaptırımları öngörür:

- Gecikmiş vergi ödemesi her gün için %0,045 faiz oranına tabidir. Toplam faiz, ödenmemiş toplam vergiyi aşamaz;
- Vergi kaydından kaçınılması, yani vergi dairelerine kaydolmadan faaliyet göstermesi, dönem net gelirin %50'sine kadar para cezasına tabidir.

Aşağıda, standart vergi rejimi kapsamında ülkede uygulanan vergiler özetlenmektedir.

➤ Kurumlar Vergisi

Yerleşik şirketler, yerel ve dünya çapındaki ticaret gelirleri ile faiz, gayri maddi hak bedelleri ve kira geliri gibi diğer vergilendirilebilir gelirleri üzerinden kurumlar vergisine tabidir.

Kurumlar vergisi, daimî bir kuruluş aracılığıyla faaliyet gösteren yerleşik olmayan şirketlerin Özbekistan kaynak gelirlerine de uygulanır. Ticari olmayan kuruluşlar, girişimcilik faaliyetlerinden elde edilen gelir hariç, genellikle kurumlar vergisinden muaftır.

Vergiye tabi gelir, işletme ve yatırım gelirlerinden oluşur ve toplam gelir ile indirilebilir giderler arasındaki fark olarak hesaplanır. Genel olarak, tamamen ve münhasıran ticari amaçla yapılan masraflar düşülebilir. Diğer gelir kaynakları için, tamamen ve münhasıran gelir elde edilmesinde katlanılan harcamalar düşülebilir.

Kurumlar vergisi oranı %15'tir (İhracatın payı %15 üzerinde olmak şartıyla, ihracat için satılan mal ve hizmetlerden elde edilen kar vergiden muaftır).

➤ **Katma Değer Vergisi (KDV)**

KDV mal ve hizmet tedariki ve mal ithalatı üzerinden alınır. KDV oranı 2023 yılı itibarıyla %12'ye düşürülmüştür.

Yolcu taşımacılığı gibi bazı hizmetler (taksi hizmetleri hariç); tıp, eğitim, turizm ve gezi hizmetleri; mali ve sigorta hizmetleri KDV'ye tabi değildir. Hükümetle yapılan bireysel anlaşmalar kapsamında ithal edilen belirli ekipman ve eşyalar için muafiyetler mevcuttur. Konvertibl para için ihraç edilen mallar; ihracat ve uluslararası taşımacılık hizmetleri için belirli malların işlenmesi KDV'den muaftır.

➤ **Kişisel Gelir Vergisi**

Yerel çalışanlar için sabit %12'lik bir kişisel gelir vergi oranı uygulanır. Yabancı personel için kişisel gelir vergi oranları ikamet statüsüne bağlıdır. Yerleşik olmayan yabancı çalışan için kişisel gelir vergi oranı %20'dir. Yerleşik bir yabancı çalışan için %12'lik bir oran uygulanır.

Temettüer ve faizlerin gelirleri, yerleşikler için %5, yerleşik olmayanlar için ise %10 olarak uygulanmaktadır.

➤ **Sosyal Ödeme**

Bir işveren tarafından İhtisas Devlet Fonu'na yapılan özel bir ödemedir. Bu ödeme işverenin katkısıdır ve çalışanların maaşından kesilmez. Birleştirilmiş Vergi Ödeme oranı, bir çalışanın brüt maaşının %12'sidir.

➤ **Emlak Vergisi**

Tüzel kişiliğe ait taşınmaz mallar üzerinden %1,5 emlak vergisi alınır. Zamanında kurulmamış ekipman veya usulüne uygun olarak tamamlanmamış yapılar için iki katı emlak vergisi uygulanır.

➤ **Arazi Vergisi**

Arazi vergisi, arsalara sahip olan veya arazi kullanma hakkına sahip tüzel kişiler (yerleşik olmayan tüzel kişiler dahil) tarafından ödenir. Tüzel kişiler, arsalara sahip olma veya arsa kullanma hakkını elde ettikleri tarihten sonraki aydan itibaren Arazi Vergisine tabidir. Vergi oranı arazinin bulunduğu yere ve toprak kalitesine bağlı olarak değişmektedir.

➤ **Su Kullanım Vergisi**

Tüzel kişiliğin su kullanımı üzerinden alınan vergidir. Ödemeler iş faaliyetine ve su kaynağına göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak, yerüstü kaynaklardan kullanılan 1 m³ su için 240 UZS, yeraltı kaynaklarından kullanılan 1 m³ su için ise 290 UZS vergi alınmaktadır.

➤ **Yerleşik olmayanların gelirlerinden ödeme kaynağında kesilen vergi (stopaj)**

Özbekistan'da veya Özbekistan ile iş yapan yerleşik olmayan bir tüzel kişinin Özbekistan kaynaklı geliri, herhangi bir kesinti yapılmaksızın ödeme kaynağında stopaja tabidir.

Yabancı bir şirkete Özbekistan kaynak geliri ödeyen herhangi bir vergi kayıtlı kuruluş potansiyel olarak bir vergi mükellefi olup, mukim olmayan bir kişinin yerleşik olmayan brüt kaynak gelirinden (kesinti olmaksızın) stopaj vermekle sorumludur.

Vergiye tabi gelir aşağıdakileri içerir ancak bunlarla sınırlı değildir:

- Temettüler ve faiz;
- Özbekistan'da bulunan mülk satışından elde edilen gelir: hisse senetleri, gayrimenkul. Vergiye tabi gelir, satış fiyatı ile orijinal satın alma fiyatı arasındaki fazlalık olarak tanımlanır;
- Özbekistan topraklarında mal satışından elde edilen gelir;
- Telif hakkı;
- Kira ücretleri;
- Sigorta primleri;
- Telekomünikasyon ve navlun ücretleri;
- Özbekistan'da verilen hizmet ücretleri

Bir mukim olmayan kişiye ödenen temettüler %10 oranında stopaja tabidir. Yerleşik olmayana ödenen faiz %10 oranında stopaja tabidir. Yurtdışı yerleşiklere yapılan gayri maddi hak bedelleri ve benzeri ödemeler (örneğin, kira ödemeleri) %20 oranında vergilendirilir. Uluslararası taşımacılık hizmetleri ve telekomünikasyon gelirleri - stopaj oranı %6'dır. Yerleşik olmayanlar için geçerli olan %20 oranında stopaja tabidir (Vergi anlaşması kapsamında azaltılabilir).

➤ **Tüketim Vergileri**

Üretilen, ithal edilen veya satılan ürünlere göre değişiklik göstermekle birlikte vergi oranı ortalama %10'dur.

➤ **Damga Vergisi**

Damga vergisi, yasal işlemlerin yapılması ve/veya yasal belgelerin düzenlenmesi için alınan zorunlu bir ödemedir. Aşağıdaki eylemler, diğerlerinin yanı sıra, damga vergisine tabidir: dava açma, noterlik işlemleri yapma, sivil kayıt, tüzel kişi ve tek girişimcinin devlet kaydı, özel lisansların alınması veya belirli faaliyetlerin yürütülmesi için izinler.

Alternatif Asgari Vergi

Yıllık cirosu 100 milyon Sum'dan az olan bireysel girişimciler, faaliyet türüne bağlı olarak aylık asgari ücret tutarının 0,25 ila 4 katı arasında değişen oranlarda alternatif asgari vergiye tabidir.

Birleşik Vergi Ödemesi

Yıllık cirosu 100 milyon ile 1 milyar Sum'dan (Yaklaşık 88.500 ABD Doları) az olan mikro firmalar ve küçük ölçekli işletmeler basitleştirilmiş vergi rejimi uygulamayı seçebilir. Basitleştirilmiş rejim altındaki şirketlerin brüt geliri, kurumlar vergisi ve KDV'nin yerini alan birleşik vergi ödemesine tabidir.

Bununla birlikte, basitleştirilmiş vergi rejimi kapsamındaki şirketler yine de gönüllü olarak KDV ödemeyi tercih edebilirler.

Yıllık cirosu 1 milyarın üzerinde olan bireysel girişimciler standart vergi öderler.

Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi

Çifte vergilendirmenin önlenmesi antlaşmalarından faydalanmak için yerleşik olmayan kuruluşların bazı prosedürleri izlemeleri gerekmektedir. Gelirlerini ödeyen Özbek kuruluşuna, kendi ülkesinde alınmış ve yetkili makam tarafından onaylanmış vergi ikamet sertifikası vermeleri gerekmektedir.

Çifte vergilendirmenin önlenmesine ilişkin avantajlar tüm vergi türleri için geçerli değildir.

Sosyal Güvenlik Uygulamaları

29 Haziran 2018 tarihli ve PF-5468 sayılı “Özbekistan Cumhuriyeti’nin Vergi Politikasının Geliştirilmesine Dair Karar” çerçevesinde, çalışanlar %12 oranında gelir vergisi ödemektedir. İşverenler ise, çalışanlarına ödenen maaşın %12’si oranında tek sosyal ödeme yapmaktadırlar.

Potansiyel Yatırım Alanları

Seracılık, Prefabrik Yapı, Tekstil Kimyasalları, Tarım Makinaları, İnşaat Malzeme, Aksam ve Parçaları, Otomotiv Yedek Parça, Gıda Müstahzarları, Tavukçuluk Ekipmanları, Entegre Gıda İşleme Tesisleri, Enerji, İlaç, Tıbbi Cihaz, Turizm, Sağlık Turizmi, Eğitim, Paketleme ve Ambalajlama, Dericilik, Kuyumculuk, Maden, Yazılım (Özellikle Sağlık ve Bankacılık), Mobilya, Katı Atık Yönetimi.

YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

Özbekistan Cumhurbaşkanı, 25 Aralık 2019'da 598 sayılı "Yatırımlar ve Yatırım Faaliyetleri Hakkında Kanun"u imzalamıştır. Yasanın yürürlüğe girmesi, 1 Ağustos 2018 tarihli [UP-5495](#) sayılı "Özbekistan Cumhuriyeti'ndeki Yatırım Ortamının İyileştirilmesine Yönelik Önlemler" başlıklı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile öngörülmüştür.

Bu Kanun'un amacı, yerli ve yabancı yatırımcılar tarafından yürütülen yatırım ve yatırım faaliyetleri alanındaki ilişkileri düzenlemek olup, merkezileştirilmiş yatırımlara ilişkin konuları düzenlememektedir.

Kanun yürürlüğe girdikten sonra aşağıdaki kanunların ana hükümlerini birleştirmiş ve bu kanunları yürürlükten kaldırmıştır;

- Yabancı Yatırımlar Hakkında Kanun,
- Yatırım Faaliyetleri Hakkında Kanun,
- Yabancı Yatırımcıların Haklarını Korumaya Yönelik Garantiler ve Önlemler Hakkında Kanun.

Kanun, aşağıdaki alanlara dair hukuki ilişkilerin ayrı yasalar ile düzenlenmesini öngörmektedir:

- İmtiyazlar,
- Üretim paylaşım anlaşmalarının akdedilmesi, yürütülmesi ve feshi,
- Yatırım, öz sermaye ve risk sermayesi fonları,
- Sermaye piyasası düzenlemesi,
- Menkul kıymetlerle yapılan işlemler, kamu-özel sektör ortaklıkları, özel ekonomik bölgeler.

Kanun yatırımları üç kategoriye ayırmaktadır:

- Sermaye yatırımları: Sabit yatırımların yaratılması ve çoğaltılması, yeni inşaat, modernizasyon, yeniden yapılanma, teknik teçhizatın yanı sıra diğer malzeme üretim şekillerinin yeniden geliştirilmesi yatırımlarını kapsar.
- Finansal yatırımlar: Hisse senetleri, kurumsal, altyapı ve devlet tahvillerinin yanı sıra diğer menkul kıymet yatırımlarını kapsar.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

- Sosyal yatırımlar: İnsan potansiyelinin, becerilerinin ve üretim deneyiminin geliştirilmesine ve diğer maddi olmayan malların geliştirilmesine dair yapılan yatırımları kapsar.

Kanun, 30 Nisan 1998 tarihli ve 611 sayılı [‘Yabancı Yatırımcıların Haklarının Korunmasına İlişkin Garantiler ve Önlemler Hakkında Kanun’](#)da yer alan, fonların serbest kullanımı, devri ve geri iadesi, kamulaştırmaya karşı koruma ve mevzuattaki olumsuz değişiklikler gibi garanti ve teşvikleri devam ettirmektedir. Aynı şekilde, yabancı yatırımların yasal rejimi de değişmemiştir (Yatırımcı vizeleri, oturma izni alma koşulları vb.).

Kanuna tabi olarak devlet, yatırım projesinin eş-finansmanı için, faydalar, teşvikler ve merkezi yatırımlar yoluyla ek destek sağlayabilir. Diğerlerinin yanı sıra, menfaat ve teşvikler aşağıdakileri içerebilir:

- Aidiyet ve diğer mülkiyet haklarının tercihli veya sıfır bedelle yatırımcıya devredilmesi,
- Vergi ve ödeme yardımlarının sağlanması,
- Yatırım projesinin uygulanması için yatırımcı tarafından alınan kredilere ödenen sübvansiyonlu faiz oranları.

Avantajların ve teşviklerin hacmi, yatırım miktarına, yerine, sektörüne, beklenen sosyo-ekonomik etkisine ve yarattığı istihdama göre değişmektedir. Kanun özellikle, yatırımcının ilgili pazarda hâkim pozisyona gelmesine yol açabilecek münhasır faydaları açıkça yasaklamaktadır.

Ayrıca, önceki yasaların yabancı ve yerli yatırımcılar arasında ayırım yapmadığı; mevcut Kanunun ise yerli ve yabancı yatırımcıların net tanımlarını yaptığı belirtilmelidir. Kanuna göre, yerli yatırımcılar arasında Özbekistan Cumhuriyeti vatandaşları, yatırım faaliyeti ile ilgilenen tüzel ve tek sahipli işletmeleri de içeren Özbekistan Cumhuriyeti’nde mukim statüsüne sahip yabancı ve vatansız kişiler bulunmaktadır.

Kanunun, yatırım anlaşmalarının içeriği için ek şartlar getirdiğini belirtmek gerekir. Özellikle, yatırım anlaşmalarının, yolsuzlukla mücadele ve tekel karşıtı hükümler barındırmasını şart koşmaktadır.

Ayrıca, ekonominin öncelikli sektörlerine yatırım yapan, Kanuna tabi yatırımcılara, duruma göre ilave faydalar verilebilir. Yatırım prosedürleri ile ilgili genel muafiyet ve ayrıntılı bilgiler, [11 Nisan 2005 tarihli ve 3594 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı](#) ve [2 Ağustos 2005 tarihli 180 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı](#) ile sağlanır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Yatırımlara ilişkin genel vergi ve muafiyetlerin yanı sıra, Kanun aşağıda yer alan yeni yatırımcı destek mekanizmalarını getirmiştir:

- Yatırım vergisi kredisi: Belirli bir süre içinde yatırımcının ödenecek vergi miktarını azaltma hakkı vardır ve daha sonra kredi tutarını ve tahakkuk eden faizi kademeli olarak ödeyecektir.
- Yatırım sübvansiyonları: Hükümet tarafından harici elektrik ve sıhhi tesisat sistemlerinin inşası veya vergi ve gümrük teşvikleri şeklinde sağlanan mali yardım.

Kanun ayrıca Özbekistan Cumhuriyeti topraklarında yabancı yatırım yapan işletmelerin ("Enterprises with Foreign Investment - EFI") rejimini düzenlemiştir. Bunları, hisselerin veya ana sermayenin en az yüzde on beşini yabancı yatırımların oluşturduğu işletmeler olarak tanımlamıştır.

Kanun uyarınca, EFI'nin Özbekistan Cumhuriyeti'nin ekonomik kuruluşları ile eşit muamele görmesi öngörülmüş olup, herhangi bir Özbek bankasında banka hesabı açma, fonları elden çıkarma, yabancı para cinsinden kredi alma ve geri ödeme ve ayrı alt bölüm (şube) vb. kurma hakkına sahiptir. Kanun, EFI'nin faaliyetlerinin vergi ve diğer zorunlu ödemelere tabi olduğunu belirtmektedir.

EFI'nin üretim ihtiyaçları için ithal ettiği eşya iki yıl boyunca gümrük vergisinden muaf olurken, yabancı yatırımcıların ve yabancı yatırımcılarla iş sözleşmesine giren yabancı vatandaşların kişisel ihtiyaçları için ithal edilen mallar da gümrük vergisine tabi olmayacaktır.

Kanun ayrıca, EFI'nin 50 yıla kadar bir süre için uzun vadeli tarım dışı arazi arsa kiralamasına olanak tanımakta, ancak bu sürenin yatırım projesinin uygulanması başvurusunda belirtilen süreden daha az olmamasını öngörmektedir. Ayrıca Kanun, EFI'nin Özbek Yasası tarafından öngörülen şekilde aşağıdakileri yapmasına olanak tanımıştır:

- Arsa satın almak,
- Mülkiyetin binalara ve yapılara devri üzerine bir arsanın mülkiyet hakkını almak,
- İlgili sözleşmeler temelinde mülkün kiralanması.

Kanun, EFI personeli ile iş ilişkilerinin İş Kanunu'na ve ücretlerin Özbek yasalarına tabi olmasını öngörmektedir.

Kanun tarafından öngörülen bir başka yenilik ise, yatırımcıların birden çok devlet organıyla iletişimini azaltmasına olanak tanıyan "tek noktada hizmet sunumu"dur (one-stop-shop).

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Kanun uyarınca, Yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Bakanlığın bölgesel birimlerine yatırımcılar için tek elden hizmet verme görevi verilmiştir. Yatırımlar, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, diğerlerinin yanı sıra, belgelerin hazırlanması ve sunulmasında danışmanlık hizmetleri ve yardım sağlayacaktır.

Ayrıca Kanun, sadece Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na karşı sorumlu olan "Kamu Denetçiliği" (Ombudsmanlık) işlevlerini ayrıntılı olarak açıklamaktadır. Buna göre, Kamu Denetçiliğinin ana rollerinden biri, ticari kuruluşların faaliyetleri ile ilgili denetimleri koordine etmek ve bu denetimlerin yasallığını kontrol etmektir.

Son olarak Kanun, yatırımcı ile devlet arasındaki yatırım anlaşmazlıkları için çok aşamalı bir çözüm mekanizması sunmaktadır:

- Müzakere: İlk kademe her iki tarafın da anlaşmazlığı müzakereler yoluyla çözmeye çalışmasını öngörmektedir.
- Arabuluculuk: Taraflar anlaşmazlığı dostane bir şekilde çözemese, bir sonraki aşama arabuluculuktur (Kanun, yatırım uyuşmazlıklarına aracılık etme prosedürü hakkında ayrıntılı bilgi vermez ve ZRU-482 "Arabuluculuk Üzerine Kanun"u işaret etmez. Arabuluculuk hukukunun, arabuluculuğun taraflar arasında kabul edilmesi için fikir birliğine dayandığını açıkça belirtmesi önemlidir. Bu nedenle, yatırım uyuşmazlıkları için arabuluculuğun ne ölçüde zorunlu olduğu ve anlaşmazlığa aracılık etmemenin tarafları engelleyip engellemeyeceği açık değildir).
- Mahkeme: Üçüncü anlaşmazlık çözümü mekanizması, tarafların anlaşmazlığı Özbekistan Cumhuriyeti ulusal mahkemelerine sunmasını gerektirmektedir. Taraflar anlaşmazlığı mahkemelerde çözemelerse, konuyu ulusal ve uluslararası tahkime götürebilir.

Kanun 27 Ocak 2020'de yürürlüğe girmiş olup mevzuatın tamamı Özbekçe, İngilizce ve Rusça olarak aşağıdaki bağlantılardan görülebilmektedir.

Özbekçe (Kiril): <https://lex.uz/m/acts/4664142>

Özbekçe (Latin): <https://lex.uz/docs/-4664142>

İngilizce: <https://lex.uz/docs/4751834>

Rusça: <https://lex.uz/docs/4664144>

Yatırım Teşvik Mevzuatı

Özbekistan'ın yatırım teşvikleri, temel olarak iki Karar kapsamında uygulanmaktadır:

- 11.04.2005 tarihli PF 3594 sayılı “Doğrudan özel yabancı yatırım çekmenin teşvik edilmesine yönelik ek önlemlerin alınmasına dair” Karar. <http://www.lex.uz/docs/555778>
- 26.10.2016 tarihli PF 4853 sayılı “Serbest ekonomik bölgeler faaliyetini hızlandırmak ve genişletmeye yönelik ek önlemlerin alınmasına dair” Karar. <http://lex.uz/docs/3056978>

Yabancı yatırım kapsamındaki vergisel muafiyetler (PF 3594)

Doğrudan yabancı yatırımı çeken ve aşağıda listelenen ürünlerde uzmanlaşmış işletmeler; yasal gelir vergisi, emlak vergisi, çevre ve sosyal altyapının geliştirilmesi vergisi, mikro şirketler ve küçük işletmeler için tek vergi ödemesi ve Cumhuriyet yol fonu zorunlu kesintilerinden muafırlar:

- Elektrik elektronik endüstrisinin ürünleri ile bilgisayar teknolojileri ve bilgisayarlar için bileşen üretimi
- Hafif sanayi
  - Bitmiş pamuk, yün ve karışım kumaşların yanı sıra örme kumaşların imalatı
  - Hazır giyim eşyalarının, trikoların, çorapların ve tekstil tuhafiyelerinin imalatı
  - Deri imalatı, deri tuhafiyeler, ayakkabı endüstrisi
- İpek endüstrisi
  - İpek kumaş imalatı ve bitmiş ipek ürünleri imalatı
- Yapı malzemeleri endüstrisi
  - 24.03.2005 tarihli Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ekinde (Ek 1a) belirtilen yeni tipte inşaat malzemeleri üretimi. No. DP-3586
- Kanatlı et ve yumurta üretimi
- Gıda endüstrisi:
  - Yerel hammaddelerden üretilen işlenmiş gıda ürünleri üretimi (alkollü, alkolsüz içecekler ve tütün ürünleri hariç)

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

- Et ve süt endüstrisi:
  - İşlenmiş et ve süt ürünleri, peynir ve tereyağı üretimi ile hayvansal iç organların işlenmesi için ürünler.
- Balık ve balık ürünlerinin işlenmesi ve konserve edilmesi
- Kimya endüstrisi
- Petrokimya endüstrisi
- Medikal cihaz ve ürünleri, ilaç ve veteriner ilaçları üretimi
- Ambalaj malzemelerinin üretimi
- Alternatif enerji kaynakları çerçevesinde enerji santralleri yapımı
- Kömür endüstrisi:
  - Kömür zenginleştirme
  - Kömür briket üretimi
  - Kaya gazı endüstrisi
- Elektro ferroalyajların üretimi ve üretim amaçlı donanım
- Makine mühendisliği ve metal işleme:
  - Makine Mühendisliği
  - Traktör ve tarım makineleri
  - İnşaat, yol ve belediye mühendisliği
  - Hafif ve gıda endüstrisi ve ev aletleri için makine mühendisliği
- Makine alet ve ekipman endüstrisi
- Cam endüstrisi, porselen endüstrisi ve fayans endüstrisi
- Mikrobiyoloji endüstrisi
- Oyuncak imalatı
- Turizm:
  - Otel

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

- Turizm hizmetleri
- Tema parklarının organizasyonu (bir eğlence parkı, farklı yaştaki ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler sunan bir ya da daha fazla tema üzerinde düzenlenmiş parklar topluluğu)

- Atık yönetimi

Belirtilen vergi avantajları doğrudan yabancı yatırımın hacmine göre sağlanmaktadır:

- 300 bin - 3 milyon ABD Doları için 3 yıllığına;
- 3 Milyon - 10 milyon ABD Doları için 5 yıllığına;
- 10 Milyon ABD Dolarının üzerindeki yatırımlar için 7 yıllığına muafiyet sağlanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen vergi avantajları aşağıdaki koşullara tabidir:

- Yatırımın Taşkent şehri ve Taşkent vilayeti hariç, diğer şehirlerde ve ülkenin kırsal yerleşim bölgelerinde olması (Turizm ve atık yönetimi alanları dışında),
- Özbekistan Cumhuriyeti devlet garantisi kapsamında olmayan yabancı yatırımlar olması,
- Yabancı katılımcıların girişimin kayıtlı sermayesindeki payının en az yüzde 33 olması,
- Serbestçe çevrilebilir para birimleri veya yeni modern teknolojik donanımlar şeklindeki yabancı yatırımlar olması,
- İşletmenin daha da gelişmesi amacıyla bu faydaların sağlanması sırasında elde edilen gelirin (vergi muafiyetlerinden elde edilen kazancın) en az yüzde 50'sinin yeniden yatırıma yönlendirilmesi gerekmektedir.

Serbest ekonomik bölgeler kapsamındaki vergisel muafiyetler (PF 4853)

1 Temmuz 2022 itibarıyla Özbekistan'da ihracata yönelik işletmelere özel avantajlar ve altyapı sunan 24 serbest bölge (FEZ) bulunmaktadır. Söz konusu bölgelerin sayısı yapılan yeni yatırımlar ile artış göstermektedir. 2008 ve 2021 yılları arasında, 46.833 istihdam yaratan ve 905,6 milyon ABD Doları tutarında yabancı yatırım çeken 559 yatırım projesi uygulanmıştır.

Özbekistan işletmelere rekabetçi, düşük maliyetli kamu hizmeti tarifeleri ve kurumlar vergisi (CIT) ve katma değer vergisi (KDV) oranları sağlamaktadır. Bu arada ülkenin fiziksel altyapısı

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

büyük ölçekli bir modernizasyon ve genişleme sürecinden geçmektedir. Ayrıca Özbekistan, görece düşük işgücü maliyetlerine sahiptir.

İş Yapmanın Maliyeti

Gösterge	Özbekistan	BDT Ortalaması
Elektrik, 1 kWt başına \$	0.03	0.049
Su, m ³ başına \$	0.04	0.07
Doğal gaz, m ³ başına \$	0.04	0.198
Ortalama aylık ücret, \$	266	428
Kurumlar vergisi, %	15	17.5
Katma değer vergisi, %	12	17
Kişisel gelir vergisi, %	12	12

Kaynak: SCS (2021), CEIC Verileri (2021)

Serbest ekonomik bölgede faaliyet gösteren şirketler;

- Arazi vergisi, gelir vergisi, tüzel kişiler mülkiyet vergisi, çevre ve sosyal altyapının geliştirilmesi vergileri, mikro şirketler ve küçük işletmeler için tek vergi ödemesinden,

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

- Cumhuriyet yol fonu ve Özbekistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı ve Özbekistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı'na bağlı eğitim ve tıbbi kurumların maddi ve teknik destek kapsamındaki teknik kalkınma fonu için getirilen zorunlu kesintilerden,
- Özbekistan'da üretilmeyen ve projelerin gerçekleştirilmesi çerçevesinde Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan listelere göre (aşağıda bkz.) ithal edilen yapı malzemelerinin gümrük vergilerinden (gümrük işlemleri ücreti hariç),
- Kendi üretim ihtiyaçları için ithal edilecek ekipman, hammadde, malzeme ve bileşenlere yönelik gümrük vergilerinden (gümrük işlemleri ücreti hariç) muaftırlar.

Belirtilen vergi avantajları doğrudan yabancı yatırımın hacmine göre sağlanmaktadır:

- 300 bin - 3 milyon ABD Doları için 3 yıllığına;
- 3 Milyon – 5 milyon ABD Doları için 5 yıllığına;
- 5 Milyon – 10 milyon ABD Doları için 7 yıllığına;
- 10 milyonun üzerindeki yatırımlar için – 10 yıllığına muafiyet sağlanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen vergi avantajları aşağıdaki koşullara tabidir:

Faaliyetler başladıktan sonra ikinci mali yılın sonuçlarına göre, iki yıl boyunca yıllık üretimin en az yüzde 25'ini ve sonraki yıllarda en az yüzde 50'sini ihraç etmek gerekmektedir.

Çalışanların %90'ının yerel personel olması gerekmektedir.

Bu koşulun yerine getirilmemesi durumunda, bir işletmenin serbest ekonomik bölgesinin bir katılımcısının durumu ve daha önce verilmiş olan ayrıcalıklar iptal edilecektir.

Tekno Parklar

Özbekistan'da yatırımcılar ve girişimciler için inovasyon, yenilikçi kültür ve girişimcilik atmosferi ve ekosisteminin geliştirilmesi için uygun koşullar ve dünya standartlarında modern bir çalışma ortamı yaratmak amacı ile kurulan INNO Teknopark, Savunma, Otomotiv, Endüstriyel Üretim, Yazılım-Elektronik, Biyoteknoloji, Tarım ve Gıda'da dahil olmak üzere pek çok farklı sektöre hizmet sunmaktadır.

Türkiye'den Teknoloji Transferine öncülük etmek, tecrübe ve bilgi aktarımını sağlamak, Teknopark katılımcısı şirketleri ve çalışmalarını desteklemek üzere; Özbekistan Yüksek Öğretim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı, Yıldız Teknik Üniversitesi Yıldız Teknopark, INNO Teknopark ve D&B Masters LLC arasında imzalanan anlaşma ve ortak çalışmalar bulunmaktadır. Bu anlaşma ile INNO Teknopark dahilinde Türk uzmanlar görev yapmakta ve Özbekistan'da her sektörde inovatif çalışmalar yürüten ve yürütmek isteyen yatırımcı ve girişimcilere destek sağlamaktadır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Özbekistan dahilinde inovasyon ekosisteminin kurulması ve geliştirilmesi için çalışmalarını sürdürmekte olan INNO Teknopark, 2023 yılında hizmete girmiş olup, Özbekistan dahilindeki yerli ve yabancı şirketleri kabule başlamıştır.

INNO Teknopark'ın katılımcısı olan şirketlere, mevcut Özbekistan mevzuatı dahilinde aşağıda belirtilen teşvik, destek ve imkanlar sunulmaktadır.

- Sosyal vergi haricindeki her türlü vergi ve devlet zorunlu yükümlülüklerinden muafiyet,
- Özbekistan Cumhuriyeti'nde üretilmeyen ve devlet tarafından belirlenen prosedür dahilinde onaylanan mal ve ekipmanların, gümrük harçları hariç olmak üzere, gümrük vergilerinden muafiyet,
- Plastik, metal, kompozit ve elektronik parça işleme kabiliyetlerine ve 3D Printer, CNC işleme, hassas lazer ve su jeti kesim, kaynak, metal işleme, Plastik enjeksiyon gibi yeteneklere sahip prototip ve üretim alanından yararlanma imkânı,
- Biyoteknoloji laboratuvarlarından ve ürün geliştirme serasından yararlanma imkânı,
- Standardizasyon laboratuvarı ile ürünlerin kalite kontrollerinin gerçekleştirilmesi imkânı,
- INNO Teknopark binasında ya da alanında yer kiralama şartı olmaksızın Teknopark katılımcısı olma imkânı, (Teknopark dahilinde olmak ve teşviklerden yararlanmak isteyen şirketlerin Teknopark dahilinde ofislerinin olması gerekli değildir, Özbekistan Cumhuriyeti dahilinde bulunan ve INNO Teknopark tarafından kabul edilen ve sertifikaya edilen bütün şirketler Teknopark katılımcısı sayılmaktadır.)
- Start-up'lar, hızlandırma ve girişim finansmanı da dahil olmak üzere ekosistem dahilinde ihtiyaç duyulan alanlarda eğitimler, danışmanlıklar, yasal ve teknik danışmanlıklar sunulmaktadır.

Diğer bir teknoloji park olan IT Park ise, BT şirketleri için elverişli bir ortam ve teşvikler sağlamaktadır. IT Park, 2019 yılında Taşkent'te öncelikle BT girişimlerinin pazara erişim sağlamasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. IT Park, kiracılar için yatırım teşvikleri içeren bir tesis ve bina kompleksi sunmaktadır. Şu anda Taşkent, Andican, Margilan, Navoi, Buhara, Semerkant, Jizzakh, Urgenç, Nukus ve Gülistan'da on şube açıktır ve Namangan, Karshi ve Termez'de üç şube daha açılacaktır. 1 Ocak 2022 itibarıyla 18'i yabancı yatırımcı

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

olmak üzere 523 şirket IT Park'a katılmıştır. Kiracıları için (2028 yılına kadar) mevcut olan temel teşvikler şunlardır:

- 0 kurumlar vergisi
- 7,5 kişisel gelir vergisi
- 0 birleşik sosyal ödemeler
- İthalat gümrük muafiyetleri

Gümrük vergisi muafiyetleri

Gümrük tarifelerine ilişkin kanunun 33. Maddesine göre aşağıdaki durumlarda gümrük vergisi muafiyeti bulunmaktadır:

- Devlet kaydının yapıldığı tarihten itibaren iki yıl boyunca, kayıtlı sermayesi içerisindeki yabancı yatırım oranı en az %33 olan işletmelerin kendi üretim ihtiyaçları için Özbekistan'a ithal ettiği eşyalar,
- Sürekli ikametgâhi Özbekistan dışında olan ve bir yabancı yatırımcı ile yapılan iş sözleşmesi kapsamında Özbekistan'da ikamet eden yabancı yatırımcı ve yabancı ülke vatandaşları ile tabiiyeti olmayan şahısların kişisel ihtiyaçları için ithal ettiği eşya,
- Kendi ürettikleri ürünler olmak kaydıyla, Özbekistan ekonomisine 50 Milyon ABD Dolar değerinden fazla doğrudan yatırım yapmış olan yabancı yasal kuruluşların ithal ettiği mallar,
- Üretim paylaşım sözleşmesi kapsamında faaliyette bulunmayı amaçlayan ve proje belgelerine uygun olarak Özbekistan Cumhuriyeti'ne ithal edilen ürünlerin yanı sıra, üretim paylaşım sözleşmesine uygun olarak ithal edilen yatırımcıya ait ürünler,
- Serbest ticaret anlaşması yapılan ülkeler menşeli ürünler,
- Yasa ile belirlenmiş (aşağıda yer alan) liste kapsamındaki Özbekistan Cumhuriyeti topraklarına ithal edilen teknolojik teçhizat ile sözleşme şartlarında belirtilmesi şartıyla, söz konusu teçhizatın yedek parçaları (ithal edildiği andan itibaren üç yıl içerisinde bahse konu malların ihracatı için satılması veya devredilmesi durumunda, gümrük ödeme yükümlülüklerinin yenilenmesi suretiyle söz konusu muafiyet iptal edilir).

Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunun 4 Haziran 2021 tarihli kararıyla kabul edilen listede yer alan teknolojik ekipmanlar, ithal gümrük vergisi ve katma değer vergisinden (KDV) muaftır.

Söz konusu liste ve uygulamaya ilişkin link: <https://lex.uz/docs/-5445273>

NOT: Bütün bu belirtilen genel uygulamalar dışında Cumhurbaşkanı Kararı ile sağlanan ayrıcalıklı ve bağımsız destek mekanizmaları da oluşturulabilmektedir. Bu durumda sağlanan avantaj ve muafiyetler proje bazında çıkartılan ilgili karara göre belirlenmektedir.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Yatırım teşvikleri aşağıda yer alan tablolarda özetlenmektedir.

Teşviklerin Amacı	Teşviklerin Niteliği	Uygunluk Şartları	Süresi
Doğrudan Yabancı Yatırım Çeken İşletmeler	Muafıtır: <ul style="list-style-type: none"> Emlak vergisi Arazi vergisi Su kullanım vergisi	Aşağıdaki imalat sektörlerinde faaliyet göstermek: bilgisayar bileşenleri; elektronik; hafif sanayi; ipek; inşaat malzemeleri; gıda ve gıda işleme; kimyasallar ve eczacılık Taşkent şehri veya Taşkent bölgesi dışında konum Asgari yabancı sermaye payı %33 (anonim şirketler için %15) Devlet garantisine tabi olmayan yatırımlar Vergi tasarruflarının en az %50'sinin daha fazla kalkınma için yeniden yatırıma harcanması	3 yıl: 300 bin - 3 milyon\$ yatırım 5 yıl: 3-10 milyon \$ yatırım 7 yıl: 10 milyon \$'dan fazla yatırım
	Muafıtır: <ul style="list-style-type: none"> Gümrük vergisi	Yabancı ortaklığı %33'ü aşan işletmeler tarafından ithal edilen mallar	Devlet tescil tarihinden itibaren 2 yıl
		DYY'si 50 milyon doları aşan işletmeler tarafından ithal edilen mallar, bu malların yabancı kuruluş tarafından üretilmesi şartıyla	Sınırsız
Serbest Ekonomik Bölgelerde Faaliyet Gösteren İşletmeler	Muafıtır: <ul style="list-style-type: none"> Kurumlar vergisi	<ul style="list-style-type: none"> İhracata yönelik üretimin sağlanması Projelerin teknik ve çevresel düzenlemeler ve enerji verimliliği gereklilikleri ile uyumlu hale getirmek	3-5 milyon \$ arasında bir yatırım için 3 yıl 5-15 milyon \$ arasında bir yatırım için 5 yıl 15 milyon \$'dan fazla yatırımlar için 10 yıl
	Muafıtır: <ul style="list-style-type: none"> Emlak vergisi Arazi vergisi Su kullanım vergisi	<ul style="list-style-type: none"> FEZ'in işlevsel ve endüstriyel uzmanlaşması ile uyum Personelin %90'ının yerel çalışanlardan oluşmasını sağlamak	3 yıl: 300 bin – 3 milyon \$ yatırım 5 yıl: 3-5 milyon \$ yatırım 7 yıl: 5-10 milyon \$ yatırım 10 yıl: 10 milyon \$'dan fazla yatırım
	Muafıtır: <ul style="list-style-type: none"> Gümrük vergileri (KDV ve gümrük işlem ücretleri hariç)	<ul style="list-style-type: none"> Özbekistan'da üretilmeyen ve bir projenin inşaat aşamasında kullanılan malzemeler Onaylı listeye göre Özbekistan'da üretilmeyen teknolojik ekipman İhracata yönelik mallar üretmek için kullanılan hammaddeler ve bileşenler	Sınırsız

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Teşviklerin Amacı	Teşviklerin Niteliği	Uygunluk Şartları	Süresi
Yatırım anlaşması tarafları	Mevzuatta belirtilmediği durumlarda, teşviklerin niteliği projenin özelliklerine bağlı olarak değişebilir - Yatırım hacmi - Yer - Sektör - Sosyoekonomik etki ve istihdam yaratma	Yatırım anlaşmasının imzalanması üzerine belirtilir	Yatırım sözleşmesinde belirtilir
Üretim paylaşım anlaşması ("PSA") katılımcıları	PSA şartları tarafından Belirlenir.	PSA'nın sonuçlanması üzerine belirtilir.	Yatırım sözleşmesinde belirtilir.
Fergana bölgesindeki belirli bölgeler (Sokh bölgesi; Rishtan bölgesindeki Chungar mahallesi; Shakhimardan mahallesi; ve Yordan, Tashtepa ve Khosilot mahalleleri)	%1 kurumlar vergisi oranı	Belirli bir bölgede faaliyetlerin kaydedilmesi ve yürütülmesi	Sınırsız
	%1 oranında gelir vergisi oranı		
	Belirli bir bölgede çalışan personelin maaş bordrosu üzerinden %1 sosyal vergi oranı	Çalışanların belirli bir bölgedeki faaliyetlere katılımı	
	Sırasıyla emlak vergisi ve arazi vergisi oranları üzerinde 0,1 katsayı uygulamaları	Belirli bir bölgedeki konum	
	Su kullanım vergisi oranı üzerinde 0,1 katsayı uygulaması	Belirli bir bölgedeki su kaynaklarının kullanımı	
	%1 gelir vergisi oranı	İstihdamda yer alan bireyler belirli bir bölgedeki faaliyetlere katılımı	
Karakalpakistan Cumhuriyeti'nde yeni kurulan ticari kuruluşlar için geçici vergi avantajları	Muaftır: - Emlak vergisi - Arazi vergisi - Ciro vergisi	Karakalpakistan Cumhuriyeti'nin tüm ilçe ve şehirleri için "büyüme noktaları" olarak belirlenen yeni kurulan kuruluşlar	1 Ocak 2024 tarihine kadar
	Muaftır: - Emlak vergisi - Arazi vergisi - Ciro vergisi Vergi oranında %50 indirim: - Kurumlar vergisi - Su kullanım vergisi	İmalat sektöründe yeni kurulan ve Karakalpakistan Cumhuriyeti'nin Tkhtakupır, Bozatau ve Shumanai bölgelerinde yer alan kuruluşlar	
	Muaftır: - Kurumlar vergisi - Emlak vergisi - Arazi vergisi - Ciro vergisi	Hizmet sektöründe yeni kurulan ve Karakalpakistan Cumhuriyeti Jokargy Kenesi tarafından hazırlanan listeye uygun, zor koşullara sahip 45 mahalle ve aulda bulunan kuruluşlar	

Yabancıların Gayrimenkul Edinimi

8 Nisan 2022 tarihli ve DP-101 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı çerçevesinde, 1 Mayıs 2022'den itibaren, listesi Bakanlar Kurulu tarafından onaylanan yabancı ülke vatandaşlarına, Özbekistan Cumhuriyeti'nde oturma izni talep edilmeksizin yeni inşa edilmiş aşağıdaki gayrimenkullerin (arazi hariç) satın alınarak yatırım yapma hakkı verilmiştir:

- Taşkent vilayeti, Taşkent ve Semerkant şehirlerinde, inşaat süresinde imzalanan sözleşmelere göre değeri 150.000 ABD Dolarından az olmayan, kullanıma kabul edilen gayrimenkulde değeri 180.000 ABD Dolarından az olmayan gayrimenkul;
- Diğer bölgelerde, inşaat süresinde imzalanan sözleşmelere göre değeri 70.000 ABD Dolarından az olmayan, kullanıma kabul edilen gayrimenkulde değeri 85.000 ABD Dolarından az olmayan gayrimenkul.

Bu durumda, bu maddede kastedilen gayrimenkulün satın alınması, yabancı uyrukluların Özbekistan Cumhuriyeti'nde daimî kayıt ve oturma izni almaları için gerekçe teşkil etmez.

5 Ocak 2019 tarihli ve PF-5611 sayılı Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Ek 6'sı uyarınca, yabancı uyrukluların Özbekistan Cumhuriyeti'nde ikamet izni alabilmeleri için gerekli olan gayrimenkul miktarı, Taşkent vilayeti ve Taşkent şehrinde 400.000 ABD dolarından 300.000 ABD Dolarına düşürülmüştür. Diğer bölgelerde ise 100-200 bin ABD Doları seviyesindedir.

Özbekistan'da yerleşik bir firma varsa hiçbir kısıtlama olmaksızın firma üzerine ev alınabilmektedir. <https://lex.uz/docs/6359076>

Kamu – Özel Ortaklığı

Özbekistan Hükümeti, modern ve şeffaf ihale süreçleri ve belgelendirme yoluyla doğrudan yabancı yatırımı harekete geçirmek amacıyla, 2019 yılında Kamu-Özel Ortaklıkları Yasasını çıkardığından bu yana ekonominin birçok sektöründe kamu-özel ortaklığı (PPP) projelerini aktif olarak uygulamıştır.

Hükümet, PPP'leri, dış finansmana ve birinci sınıf teknolojilere erişim ve acil sosyal sorunları ele almak için uluslararası alanda kabul görmüş uygulamalardan ve uzmanlıktan yararlanma olasılığı da dahil olmak üzere birçok nedenden dolayı teşvik etmektedir. PPP projeleri, uzun vadeli karlar yaratarak, ortaklar arasında risk paylaşımına izin vererek ve kamu tesislerinin verimli çalışmasını sağlayarak hem özel hem de kamu kuruluşlarına fayda sağlamaktadır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

PPP Kalkınma Ajansı (PPPDA), Özbekistan'da uygulanan tüm PPP projelerinin ayrıntılı bir kamu kaydını tutar ve bunlar <https://pppda.uz/en/projects-custom> adresinde bulunabilir.

Kanunlar ve Yönetmelikler

Özbekistan'daki PPP alanı öncelikle aşağıdaki kanun ve yönetmeliklere tabidir:

- Kamu-Özel Ortaklıkları Yasası <https://lex.uz/ru/docs/-4329270>
- KÖO Projelerinin Uygulanmasına İlişkin Prosedürlerin İyileştirilmesine İlişkin Bakanlıklar Kurulu Kararı <https://lex.uz/ru/docs/-4798603>

Yetkili Devlet Kurumları

Maliye Bakanlığı'na bağlı Kamu-Özel İşbirliği Kalkınma Ajansı (PPPDA)

PPPDA Ekim 2018'de kurulmuştur. Birleştirilmiş PPP politikalarının belirlenmesi, projelerin gözden geçirilmesi, ihale belgelerinin ve PPP anlaşmalarının onaylanması ve PPP programlarının uygulanmasında bakanlıklara, ajanslara ve yerel kamu yetkililerine yardımcı olmaktan sorumludur.

Ajans ayrıca PPP proje ortaklarının haklarını ve yasal çıkarlarını korurken, PPP geliştirme konularında yatırımcılar, uluslararası finans ve bağış kuruluşları, bilimsel ve uzman topluluklar ve diğer piyasa paydaşlarıyla birlikte çalışır.

Özbekistan Yatırımlar, Sanayi ve Dış Ticaret Bakanlığı (MIIT)

MIIT, birleşik devlet yatırım politikalarını uygular ve yatırımı teşvik eder. PPP'lere ilişkin başlıca işlevlerinden bazıları, projeleri başlatmak, tedarik etmek ve teşvik etmek ile hükümet, yatırımcılar ve Uluslararası Finans Kuruluşları (IFI'ler) arasında anlaşmalar yapmaktır.

Özbekistan Bakanlar Kurulu (CM)

Bakanlar Kurulu, PPP alanında birleşik devlet politikalarının uygulanmasını sağlayan ve 10 milyon ABD Dolarını aşan PPP projeleri için konseptleri onaylayan devlet organıdır.

Bakanlıklar, ajanslar ve tüzel kişiler

Bakanlar Kurulu, Özbekistan Cumhuriyeti adına bir PPP projesinde kamu ortağı olarak hareket etmek üzere belirli bir devlet kurumuna (örneğin, Enerji Bakanlığı, Halk Sağlığı Bakanlığı) veya başka bir kuruluşa yetki verebilir.

PPP Proje Döngüsü

PPP Kanunu'nun 15. Maddesi uyarınca, bir PPP projesi aşağıdakiler tarafından başlatılabilir:

- Kamu Ortağı (yani, talep edilen proje) veya
- Özel Ortak (yani, talep edilmemiş proje)

Hem talep edilen hem de talep edilmeyen PPP projelerinin uygulanmasına ilişkin temel prosedürler aşağıda bulunabilir.

PPP Projesinin Başlatılması

Bir özel veya kamu ortağı, önce PPP projesi üzerine bir konsept belgesi ve bir fizibilite belgesi paketi geliştirir, ardından onay için sorumlu devlet makamına yaklaşır. PPP projesi, değerine bağlı olarak, kamu ortağı tarafından basit bir şekilde kabul edilmesinden Bakanlar Kurulu'nun nihai onayına kadar birkaç onay aşamasından geçebilir. Proje değerine bağlı olarak aşağıdaki onay derecelendirmesi geçerlidir:

- < 1 milyon USD: kamu ortağının onayı
- 1–10 milyon USD: hem kamu ortağı hem de PPPDA tarafından onay
- > 10 milyon USD: kamu ortağı ve PPPDA, PPP projesini Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmak üzere kabul eder

Projenin Seçilmesi

Kamu ortağı, özel ortağı ihale yoluyla seçer. İhale bir veya iki aşamada yapılır.

Tek aşamalı ihale kriterleri

- Proje değeri 1 milyon ABD Doları veya altıdır ve/veya
- Özel ortak, başlatıcı olarak hareket eder (istenmeyen proje). Kamu ortağı, özel ortağın sunduğu konsept kağıdını onaylarsa, proje teklifi ihaleye çıkarılır. İlgili beyanı talebi, kamu ortağının ve PPPDA'nın web sitesinde 45 gün süreyle ilan edilmelidir (bkz. <https://pppda.uz/en/>). Belirtilen süre içinde hiç kimse başvuru beyan etmezse, kamu ortağı özel ortakla doğrudan bir anlaşma yapabilir.

İki aşamalı bir ihale için kriterler

- Proje değeri 1 milyon ABD Dolarını aşıyor ve/veya

TAŞKENT TİCARƏT MÜŞAVİRLİĞİ

- Kamu ortağı başlatıcı olarak hareket ediyor (istenen proje). Devlet makamlarından (örneğin, kamu ortağı, Maliye Bakanlığı, Anti-tekel Komitesi, PPPDA) temsilcilerden oluşan ihale komisyonu kazanan teklifi belirler.

Özelleştirmeler

Hükümetin özelleştirme çabaları, 2019 yılında Özbekistan Devlet Varlıkları Yönetimi Ajansı'nın (UzSAMA) kurulmasıyla yeniden canlandırılmıştır. Ajans, devlete ait işletmeleri (KİT'ler) denetlemekte ve dönüşüm süreçlerini yönetmektedir.

Özbekistan 2020 yılında 627 KİT'in tamamen veya kısmen özelleştirilmesini öngören bir program açıklamıştır. Bunlara, altın ve uranyum madenciliği şirketi Navoi MMK, petrol ve gaz şirketi Uzbekneftegaz, Özbekistan Havayolları, Özbekistan Demiryolları ve devlete ait büyük bankalar gibi 32 büyük KİT dahil edilmiştir.

Hükümet, 2025 yılına kadar KİT'lerin sayısını %75 oranında azaltmayı hedeflemekte ve en az 20 KİT'in borsaya kote edilmesini öngörmektedir. Ayrıca, 477 faal olmayan ve kâr etmeyen işletmenin devlet iştiraki ile tasfiye edilmesi planlanmaktadır.

Dönüşüm süreci, uluslararası finans kuruluşları ve yabancı uzmanlarla ortaklaşa, KİT'lerde kurumsal yönetime ilişkin uluslararası standartların ve uygulamaların benimsenmesi planıyla devam etmektedir.

UzSAMA, özelleştirilmesi gündemde olan KİT'lerin ve kamu mülklerinin listesini her yıl güncellemektedir. UzSAMA'nın internet sitesi, satılacak hisselerin/katılım paylarının büyüklükleri ve yerleri gibi faydalı ayrıntılar sunmaktadır (<https://davaktiv.uz/tr/privatization>).

Özbekistan Cumhurbaşkanı'nın "Devletin Ekonomiye Katılımını Azaltmaya Yönelik Ek Önlemler Hakkında" 24.03.2023 tarihli 102 Sayılı Kararında öne çıkan hususlar aşağıda özetlenmekte olup, daha detaylı bilgi ve listeler için Kararın tam metni yandaki bağlantıda paylaşımaktadır: <https://lex.uz/uz/docs/-6417192>

Söz konusu Kararda, son yıllarda devletin ekonomiye katılımını azaltmak, devlet varlıklarının özelleştirilmesi yoluyla özel mülkiyeti genişletmek ve verimsiz ve gelecek vaat etmeyen işletmeleri tasfiye etmeye yönelik sistematik reformlar uygulandığı ifade edilmektedir.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Karara göre, son üç yılda, kuruluş sermayesinde devlet payı olan yaklaşık 300 firma ve devlet üniter teşebbüsü ve 1.600'den fazla gayrimenkul özelleştirilmiş; 650'den fazla işletme tasfiye edilmiş ve 160'ı yeniden düzenlenmiştir.

Bu doğrultuda, özel sektörün başarılı bir şekilde faaliyet gösterdiği ve rekabetin geliştiği alanlarda devlet katılımını daha da azaltmak amacıyla, Devlet Varlıkları Yönetim Ajansı, Karakalpakistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, vilayetler ve Taşkent şehri hakimlikleri, bakanlık ve idareler, devlet iştiraki olan işletmeler ile birlikte 30 binden fazla devlet kurumu, devlet iştiraki olan işletmeler ve onların sistem şirketleri ve gayrimenkulleri analiz edilmiş ve bunların azaltılmasına yönelik bir teklif geliştirilmiştir.

Bu kararın Ek 1a'sında yer alan devlet hisselerinin satışı çerçevesinde:

- En iyi tekliflerin seçimine dayalı olarak satış süreçlerini organize etmek için profesyonel kuruluşlar dahil edilebilecek;
- Yerel yatırımcılara, mobil uygulama da dahil olmak üzere elektronik ticaret platformu "E-ihale" aracılığıyla gerçek zamanlı olarak onları tanıma, yatırım aracılığı ile sözleşme yapma ve depo hesap numarası açma fırsatı verilecek;
- Hisselerin alımında "E-ihale" elektronik ticaret platformuna tüm yatırım aracılığı ve müşterilerinin katılmaları için eşit koşullar oluşturulacak;
- Hisse alımına ilişkin elektronik başvurular, yerel yatırımcının kendisi veya yatırımcılar adına hareket eden bir yatırım aracılığı aracılığıyla yapılabilecek;
- Çevrimiçi müzayedelerin sonuçlarına göre, alım satım sözleşmeleri, hisse senedi alım satım organizatörlerinin alım satım platformları dışında kayıt altına alınacak ve sonuçla ilgili bilgi yatırımcının kişisel profiline gönderilecektir.

Devlet Varlıklarının Özelleştirilmesi ve Özelleştirme Süreçlerinin Koordinasyonu Devlet Komisyonu varlıkları satarken, gerektiğinde mevcut faaliyetini sürdürmek veya belirli bir yönde faaliyet kurmak gibi şartlar belirleyebilecektir.

Borsada ihraç edilen devlet hisselerinin satışına ve satın alma sözleşmesinin resmileştirilmesine yalnızca en az iki katılımcının alım satım sürecine katılması durumunda izin verilecek;

Tüm kamu kurumlarının ana araçlarının satışı veya kiralanması "E-ihale" elektronik ticaret platformu üzerinden gerçekleştirilecek;

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

1 Temmuz 2023 tarihinden itibaren, "Devlet Mülkü" bilgi sistemi aracılığıyla 2.000 metrekareye kadar alana sahip devlet gayrimenkullerin özelleştirilmesi veya kiralanması için doğrudan çevrimiçi açık artırma satış için başvuruda bulunulabilecek;

1 Eylül 2023'ten itibaren, Kamu Hizmet Merkezleri ve (veya) Birleşik Etkileşimli Kamu Hizmetleri Portalı aracılığıyla QR kod ile gayrimenkul ve devlet hisselerinin özelleştirilmesine ilişkin bir emir ve sertifika verilecek;

Çevrimiçi müzayedelerde devlete ait hisse ve mülkleri satın alan alıcılarla yapılan sözleşmeler, satış sonucuna ilişkin rapora dayalı olarak "E-ihale" elektronik ticaret platformunda elektronik biçimde (dijital imza dahil) düzenlenecektir.

Diğer taraftan, söz konusu Karar ile yatırım yükümlülüklerinin uygulanmasının üç ayda bir ilgili bakanlık ve kurumların ziyareti ile ara izleme prosedürü iptal edilmiştir.

Kararın Ek 1'de açık artırmalar yoluyla satılacak 1.001 şirketin hisselerinin (satışa çıkartılacak oranları ile birlikte) listesi;

Ek 1a'da hisseleri "bir hisse bir lot" esasına göre mahalli borsada halka arz usulüne göre (IPO) açık artırma yoluyla satılacak 40 şirketin listesi;

Ek 2'de açık artırmalar yoluyla satılacak 1.046 devlet ve devlet iştiraki olan işletmelerin gayrimenkullerinin listesi;

Ek 3'te vilayet mülklerini tanımlama kriterleri yer almıştır.

Ek 4'te Devlet Varlıklarının Özelleştirilmesi ve Özelleştirme Süreçlerinin Koordinasyonu Devlet Komisyonu üyeleri belirtilmiştir.

Kanunlar ve yönetmelikler

Özbekistan'da özelleştirme sürecini düzenleyen başlıca kanun ve yönetmelikler arasında aşağıdakiler yer almaktadır. Ayrıca, devlet varlıklarının ve diğer kamu mülklerinin özelleştirilmesine ilişkin hak ve meşru menfaatlerin korunması ve sağlanmasını belirleyen Özelleştirme Kanunu, bu yıl kabul edilecektir:

- [Kamulaştırma ve Özelleştirme Kanunu](#)
- [Kamu Sermayeli İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Kamu Varlıklarının Özelleştirilmesini Hızlandırmaya Yönelik Tedbirler Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi](#)

- [Kamu Varlıklarının Özelleştirilmesinin Daha da Hızlandırılması İçin Alınacak Tedbirler Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi](#)
- [Özbekistan Bankacılık Sisteminin 2020-2025 Reform Stratejisi](#)

Sorumlu devlet kurumları

UzSAMA, devlet varlıklarının etkin yönetimi alanında tek bir devlet politikasının uygulanmasından sorumlu birincil devlet organıdır. UzSAMA, diğer görevlerinin yanı sıra, KİT'lerin devlet hisselerinin haklarını hissedar olarak kullanma; KİT'lerde modern kurumsal yönetim yöntemlerini ve biçimlerini uygulama; yerli ve yabancı borsalarda açık artırma, rekabet veya ilk veya ikincil halka arz ("IPO/SPO") yoluyla yatırım çekmek için özelleştirme önlemleri düzenleme; devlet varlıklarının özelleştirilmesi için açık ve şeffaf bir mekanizma sağlama ve yatırımcıların yatırım yükümlülüklerine ve sosyal taahhütlere uymalarını takip etme yetkisine sahiptir.

Özbekistan Maliye Bakanlığı Sermaye Piyasası Geliştirme Dairesi, menkul kıymetler piyasası katılımcılarının faaliyetlerinin düzenlenmesi; menkul kıymetlerin ihracı ve tescili ile raporlama ve menkul kıymet sahibi ve işlem kayıtlarının tutulması için gerekliliklerin belirlenmesi alanında bir dizi işlevi yerine getirmektedir.

Özelleştirme süreci

Özbekistan'daki KİT'lerin özelleştirme süreci iki aşamadan oluşmaktadır:

1. KİT kurumsal dönüşümü: Bu aşama, KİT'lerin LLC veya JSC'lere dönüştürülmesini, uluslararası finansal raporlama standartlarına (UFRS) geçilmesini, uluslararası kredi derecelendirmelerinin alınmasını, finansal projeksiyonları ve operasyonel yeniden yapılanmayı kapsayan uygun özelleştirme stratejisinin geliştirilmesini vb. öngörmektedir.
2. KİT satışı: dönüşümün ardından, KİT varlıklarının satışı aşağıdakilerden biri aracılığıyla gerçekleştirilir:
  - Açık artırma veya ihale UzSAMA tarafından veya uzman bir özel kuruluşla ortaklaşa yönetilir ve düzenlenir.
  - Borsada ilk halka arz (IPO) veya ikincil halka arz (SPO) gerçekleştirilir.

Açık artırma veya ihale prosedürleri

UzSAMA, devlet varlıklarının satıcısı olarak, özelleştirilecek varlığın niteliğine bağlı olarak özelleştirme prosedürünün türünü (yani, açık artırma veya ihale) belirler. Örneğin, JSC'lerdeki devlete ait hisseler yalnızca teklif sahiplerinin belirli seçim kriterleri ile ihale yoluyla satılabilirken, LLC'nin kuruluş sermayesindeki hisseler ve gayrimenkuller açık artırma veya ihale yoluyla satılabilir.

Teklif türleri ve katılımcılar için talepler hakkında daha ayrıntılı bilgi [UzSAMA web sitesinde](#), [E-AUKSION platformunda](#), [RSE Toshkent web sitesinde](#), Birja gazetesinde, Karakalpakistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu süreli yayınlarında, bölgesel makamlarda (hakimiyetler) ve Taşkent'te yayınlanmaktadır.

Hem açık artırma hem de ihale [E-AUKSION](#) platformu üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilebilir.

Daha sonra açık artırma veya ihalenin kazananı ile bir satış ve satın alma anlaşması yapılır.

Kamu hizmeti

Devlet hisselerinin IPO/SPO yoluyla satışı, özelleştirme programının bir parçası olarak nispeten yeni bir gelişmedir. Devlet hisselerinin halka arzı aşağıdaki yollarla gerçekleştirilebilir:

- Yerel Cumhuriyet Menkul Kıymetler Borsası (RSE) Toshkent: Yerel listeleme ulusal mevzuata uygun olarak yürütülmektedir. Her şirketin halka arz/SPO sürecine ilişkin yol haritası Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmalıdır.
- Uluslararası yabancı borsalar: Bu, yabancı borsa kurallarına ve yürürlükteki yabancı yasalara göre düzenlenir. 1 Ocak 2023 tarihinden itibaren, yerli ihraççılar hisselerini yabancı borsalarda ancak ulusal borsada ön kotasyondan sonra arz edebileceklerdir.

Sermaye piyasası bilgilerini tüm yatırımcılar için daha erişilebilir kılmak ve uluslararası finans piyasalarıyla entegre olmak amacıyla, 2021-23 Sermaye Piyasası Geliştirme Programı, resmi [RSE Toshkent web sitesinde](#) elektronik veri tabanının geliştirilmesini öngörmektedir. Bu veri tabanı, hisse senedi ihraç eden kuruluşların adları, hisse türleri, temettüler vb. hakkında kamuya açık bilgi sağlayacaktır.

Yabancı yatırımcılarla yakın zamanda geliştirilen projeler:

- Coca-Cola İçecek (Türkiye), 2021 yılında Coca-Cola Bottlers Uzbekistan'daki devlet hisselerinin %57,118'ini 252,3 milyon ABD Doları karşılığında satın almıştır.
- OTP Bank (Macaristan), Ekim 2021'de İpoteka Bank'taki devlet hisselerinin %75'ini satın almak için bir anlaşma imzalamıştır.
- UzSAMA, ülkenin en büyük gübre üreticilerinden biri olan Fargonaazot JSC'deki devlete ait hisselerin satışına ilişkin bir duyuru yayınlamıştır. Satılacak hisseler ana sermayenin %99.02'sine tekabül etmektedir. Dünya Bankası Grubu'na bağlı Uluslararası Finans Kurumu, UzSAMA'ya stratejik danışmanlık yaparak hisselerin satışına yardımcı olmaktadır.

Muhasebe ve Denetim Gereklilikleri

Muhasebe standartları

Özbekistan, uluslararası finansal raporlama standartlarına (UFRS) geçiş sürecindedir. Mevzuat uyarınca, işletmelerin yasal muhasebe çerçevesi olarak UFRS veya ulusal muhasebe standardını (NAS) kullanmasına izin verildiğinden, bazıları zaten ikincisi yerine birincisine göre defter tutmayı ve mali tabloları hazırlamayı tercih etmiş olabilir.

Anonim şirketler, bankalar, sigorta şirketleri ve büyük mükellefler olarak sınıflandırılan tüzel kişiler gibi belirli işletme türleri, 1 Ocak 2021 tarihinden itibaren UFRS'yi zorunlu olarak uygulamak zorundadır.

Büyük vergi mükellefleri:

- Yıllık toplam cirosu 100 milyar UZS'yi (yaklaşık 9,4 milyon ABD Doları) aşan;
- Vergiye tabi mallar üreten veya vergiye tabi hizmetler sağlayan;
- Hidrokarbonların/maden kaynaklarının çıkarılması, işlenmesi, taşınması ve satışı ile iştigal eden (petrol istasyonları hariç);
- Elektrik üreten veya dağıtan;
- Özbek hava sahasını yolcu taşımacılığı veya hava trafik hizmetleri için kullanan işletmeler olarak kabul edilir.

Temsilciler ve PE'lerin Özbek muhasebe düzenlemelerine uygun olarak tam teşekküllü muhasebe tutmaları veya mali tabloları dosyalamaları gerekmez. Bu tür kuruluşlar, vergi amaçları da dahil olmak üzere faaliyetlerinin sonuçlarının operasyonel bir kaydını tutarlar.

Mali yıl ve raporlama

Mali yıl, takvim yılı olarak belirlenmiş olup, 1 Ocak'ta başlar ve 31 Aralık'ta sona erer.

Özbek tüzel kişilikleri, yasal sınıflandırmalarına bağlı olarak, vergi makamlarına üç ayda bir veya yıllık olarak mali tablolar sunmalıdır.

Denetim gereklilikleri

Denetim gereklilikleri, 1992 yılında kabul edilen ve 2018 yılında değiştirilen Denetim Faaliyeti Hakkında Kanun'da belirtilmiştir. Kanuna göre, mali tablolar aşağıdakiler için yılda bir kez denetlenmelidir:

- Bankalar ve CBU tarafından lisans verilen diğer kurumlar;
- Sigorta şirketleri;
- Tüm anonim şirketler;
- Genel olarak kamu fonlarını yöneten kuruluşlar;
- Hayır kurumları ve sivil toplum kuruluşları;
- Hissedarlarından en az birinin kamu kuruluşu olduğu kuruluşlar;
- Borsalar.

Buna ek olarak, herhangi bir kurum mali tablolarının denetlenmesini isteyebilir. Maliye Bakanlığı, Uluslararası Denetim Standartlarını (ISA) temel alan Özbek Ulusal Denetim Standartlarını belirler ve uygular.

Fikri Mülkiyet Hakları

Fikri mülkiyet (IP) alanı şu anda devlet yetkilileri tarafından yeniden gözden geçirilmektedir. Son yıllarda yapılan değişiklikler, özellikle yabancı hak sahipleri için korumayı artırmak üzere yasal boşlukları doldurmayı amaçlamıştır. Ayrıca, son gelişmeler başvuru sahiplerinin başvurularını online olarak yapabilmelerini sağlayarak idari yükü ve evrak işlerini azaltmıştır.

Kanunlar ve yönetmelikler

Fikri mülkiyet alanı temel olarak [Medeni Kanun](#) tarafından düzenlenmektedir. Fikri mülkiyet haklarının belirli türlerini daha spesifik olarak düzenleyen kanunlar arasında [Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Kanunu](#); [Ticari Markalar, Hizmet Markaları ve Malların Menşe İsimleri Kanunu](#); [İslah Çalışmaları Kanunu](#); ve [Buluşlar, Özgün Modeller ve Endüstriyel Tasarımlar Kanunu](#) yer almaktadır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Fikri mülkiyet düzenlemeleri, genel Medeni Kanun hükümlerine göre lisanslama ve franchising için de geçerlidir; çünkü bu faaliyetleri düzenleyen özel bir kanuni düzenleme yoktur ve çeşitli uluslararası sözleşmelere ve anlaşmalara tabidir. Özbekistan, uluslararası iş birliğinin ve fikri mülkiyet haklarının korunmasının kapsamını genişleten Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün (WIPO) üyesidir.

Sorumlu devlet kurumları

Özbekistan Adalet Bakanlığı'na bağlı Fikri Mülkiyet Ajansı (IP Ajansı), fikri mülkiyet alanındaki ana düzenleyici devlet otoritesidir.

Fikri Mülkiyet Ajansı, birleşik devlet fikri mülkiyet politikalarının geliştirilmesinden, fikri mülkiyet nesnelere yasal olarak korunmasından, fikri mülkiyetin kurulması ve fikri mülkiyet konularında uluslararası hukuki iş birliğinin güçlendirilmesi, fikri mülkiyet haklarının tescili (franchising kapsamındaki lisans anlaşmaları dahil) vb. sorumludur.

IP Türleri

Telif Hakkı

Telif hakkı bilim, edebiyat, sanat eserlerinin yanı sıra bilgisayar programları ve veri tabanlarını da kapsar ve eser sahibinin adının belirtildiği bir fikri mülkiyet nesnesinin yaratılmasıyla ortaya çıkar. Herhangi bir tescil prosedürü gerekmemektedir.

Telif hakkı işareti şunlardan oluşur: "[©] [telif hakkı sahibinin adı] [ilk yayın yılı]".

Sınai Mülkiyet (buluşlar, özgün modeller, endüstriyel tasarımlar)

Sınai mülkiyet hakkı eser sahiplerine aittir ve bir patent ile belgelenir. Sınai mülkiyetin Fikri Mülkiyet Ajansı altında tescili, verilen patentler aracılığıyla kanıtlanmaktadır. Patent süresi, sınai mülkiyet türüne bağlı olarak 5 ila 20 yıl arasında değişmektedir.

Ticari Marka

Ticari markalar da devlet nezdinde tescile tabidir. Özbekistan, Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması (1891) ve bu Anlaşmaya İlişkin Protokol (1989), Fonogram Yapımcılarının Fonogramlarının İzinsiz Çoğaltılmasına Karşı Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi (1971) ve Sınai Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'ne (1883) taraftır. Ticari markalarını diğer üye ülkelerde usulüne uygun olarak tescil ettirmiş olan kuruluşlar,

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

WIPO veya IPAgency'ye başvurarak ikincil tescil yoluyla geçerliliklerini ve korumalarını Özbekistan'a genişletebilirler.

Bir marka tescil edildikten sonra yasal koruma kazanır ve 10 yıla kadar geçerlidir.

Anlaşmazlıkların Çözümü

Özbekistan'daki ana hukuk kaynakları, kodifiye edilmiş yasal ve düzenleyici kanunlardır. Yerli ve yabancı şirketler, uyuşmazlıkların çözümü için geleneksel yollara (devlet mahkemeleri) veya alternatif yöntemlere (tahkim ve arabuluculuk) başvurabilir.

Kanunlar ve yönetmelikler

Özbekistan yargı sistemi, diğerlerinin yanı sıra Anayasa, [Mahkemeler Kanunu](#), [Yargı Kararlarının ve Diğer Makamların Kararlarının Uygulanması Hakkında Kanun](#) ile düzenlenmektedir. Yüksek Mahkeme Genel Kurulu, mevzuatın tek ve doğru bir şekilde yorumlanmasını sağlamak için hukukun ve uyuşmazlıkların çözümünün çeşitli yönlerine ilişkin bağlayıcı kararlar alır.

Ayrıca, uyuşmazlık çözümü/dava süreçlerinin usule ilişkin gereklilikleri, davanın türüne göre [Ekonomik Usul Kanunu](#), [İdari Yargılama Usulü Kanunu](#), [Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu](#) ve [Ceza Usulü Kanunu](#) olarak değişen ilgili usul kanunları tarafından belirlenmektedir.

Sorumlu devlet kurumları

Eyalet mahkemeleri

Özbekistan yargı sistemi, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Askeri Mahkemeler ile farklı seviyelerdeki İdari, Hukuk, Ceza ve Ekonomi Mahkemelerinden oluşmaktadır.

Yatırım Uyuşmazlıkları ve Rekabet Davaları için Yargı Kurulu ("Yargı Kurulu")

Yargı Kurulu 2020 yılında kurulmuştur ve büyük yatırımcılar (yatırımları 20 mln. ABD Dolarını aşan gerçek veya tüzel kişiler) ve devlet yetkililerinin arasındaki yatırım anlaşmazlıklarının yanı sıra ihale davalarını çözme yetkisine sahiptir.

Büyük yatırımcıların talebi üzerine, Yargı Kurulu yatırım uyuşmazlıklarını ve ihale davalarını birinci derece mahkemesi olarak karara bağlar.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri

Yerel Tahkim

Yerel tahkim mahkemeleri, Özbekistan yasalarına uygun olarak ticari kuruluşlar arasındaki medeni hukuk ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkları çözen hükümet dışı organlardır. Bu tür mahkemeler iki kategoriye ayrılır: Geçici ve daimî.

Uluslararası Ticari Tahkim

Özbekistan'da uluslararası ticari tahkim, 16 Şubat 2021 tarihli [Uluslararası Ticari Tahkim Kanunu](#) ile yönetilmektedir. Kanun, uluslararası tahkim mahkemelerinin kuruluşu ve işleyişi için düzenleyici bir çerçeve ortaya koymaktadır.

Özbekistan New York Sözleşmesi'ne taraf olduğu için, yabancı tahkim mahkemelerinin kararları ülkede uygulanabilir. Özbekistan, ICSID Sözleşmesi de dahil olmak üzere uluslararası ticari ve yatırım tahkimini düzenleyen diğer uluslararası çok taraflı ve bölgesel anlaşmalara da taraftır.

Taşkent Uluslararası Tahkim Merkezi ("TIAC")

TIAC, uyuşmazlıkları tahkim ve arabuluculuk yoluyla çözme yetkisine sahiptir. Yerli ve yabancı ticari kuruluşlara ve yatırımcılara, yatırım ile ilgili ihtilafları (yatırımcı-devlet ihtilafları dahil) önlemeye yönelik danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.

Arabuluculuk

Özbekistan, arabuluculuk işlemlerine ilişkin düzenleyici çerçeve olarak 3 Temmuz 2018 tarihinde [Arabuluculuk Kanunu'nu](#) kabul etmiştir.

Özbekistan Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in Himayesinde Kurulan Yabancı Yatırımcılar Konseyi

Özbekistan'da faaliyet gösteren önde gelen yabancı yatırımcılardan müteşekkil bir mekanizma, "Yabancı Yatırımcılar Konseyi" ismiyle, Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in himayesinde, 13 Kasım 2019 tarihli ve 4519 sayılı Karar ile hayata geçirilmiştir. Söz konusu Konsey, tüzel kişilik statüsüne sahip olmayan ve Özbekistan Cumhurbaşkanı'na bağlı bir danışma organı olarak kurgulanmıştır.

Konseyin birinci toplantısı, 16 Kasım 2022 tarihinde Taşkent'teki Kök Saray'da Cumhurbaşkanı Mirziyoyev başkanlığında gerçekleştirilmiştir.

ÖZBEKİSTAN'DAKİ YATIRIMLAR

2022 yılında Özbekistan'da 270 trilyon UZS (yaklaşık 24,4 milyar USD) tutarında sabit kıymet yatırımı yapılmış olup, toplam yatırımlar bir önceki yıla göre reel olarak %1 oranında artış göstermiştir. 2022 yılında gerçekleştirilen toplam yatırımlar GSYİH'nin %30,4'ü seviyesindedir. Söz konusu yatırımların yaklaşık %15,4'ü merkezden finanse edilmiştir. Bu yatırımların finansmanında, merkezi bütçe, devlet garantili dış borç, İmar ve Kalkınma Fonu ile Su Temini ve Kanalizasyon Sistemlerinin Geliştirilmesi Fonu kullanılmıştır.

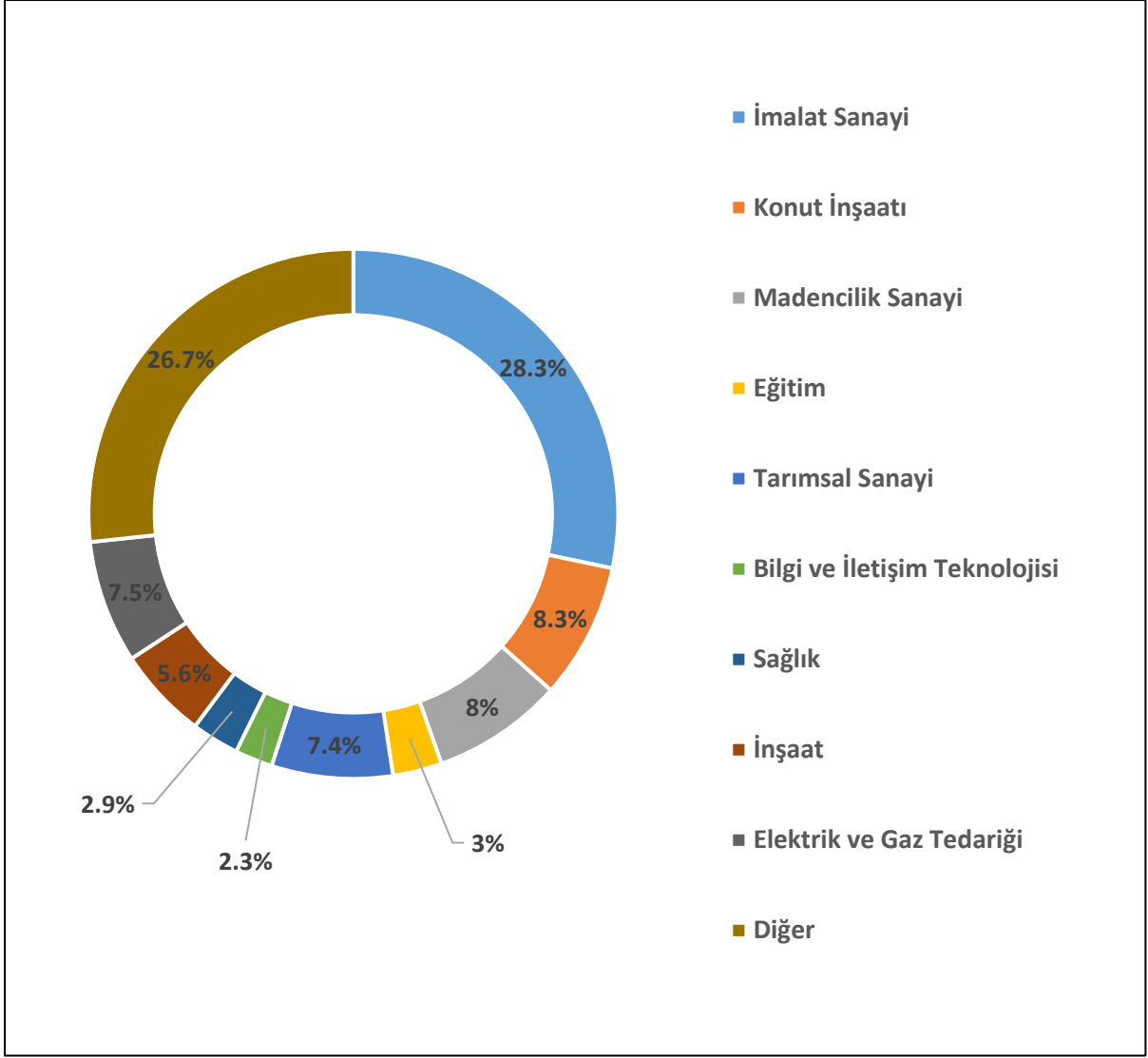
Merkezi bütçe, devlet garantili dış borç ve diğer fonlar kapsamında, 2022 yılında finanse edilen yatırımlar arasında bir dökümhane kompleksi, Shavat-Karauzyak demiryolu hattı ile Amuderya boyunca demiryolu ve karayolu ortak köprüsü, Taşkent metrosu (2. Aşama), Semerkant Turizm Merkezi, doğalgaz altyapısının otomasyonu, Amu-Buhara sulama sisteminin yenilenmesi ve Taşkent bölgesindeki şehir ve ilçelerin içme suyu temini ve kanalizasyon sistemlerinin yenilenmesi (1. aşama) gibi yatırımlar yer almaktadır.

2022 yılında merkezi olmayan finansman kaynakları ile finanse edilen yatırımlar toplam yatırımların %84,6'sını oluşturmaktadır. Söz konusu dönemde, özel sektörün finanse ettiği yatırımlar 84,5 trilyon UZS (yaklaşık 7,6 milyar USD) olarak gerçekleşmiştir. Devlet garantisi olmayan yabancı yatırım ve krediler ile finanse edilen yatırımların tutarı 60 trilyon UZS (yaklaşık 5,4 milyar USD); doğrudan yabancı yatırımlar kapsamında finanse edilen yatırımlar 37 trilyon UZS (yaklaşık 3,3 milyar USD) ve ticari banka kredileri ile diğer fonlar üzerinden finanse edilen yatırımlar 21,1 trilyon UZS (yaklaşık 1,9 milyar USD) olarak gerçekleşmiştir.

Merkezi olmayan kaynakları ile finanse edilen yatırımlardan önde gelenler arasında Sırderya bölgesindeki 1.500 MW kapasiteli elektrik santrali ile 220 MW kapasiteli doğal kombine çevrim santrali, 2017-2021 hidrokarbon üretimi geliştirilmesi programı, Buhara bölgesindeki 270 MW kapasiteli doğal kombine çevrim santrali, mineral gübre üretim kompleksi, Semerkant bölgesindeki 100 MW kapasiteli güneş enerjisi santrali ve "25 Yıllık Bağımsızlık (Mustakillikning 25 Yilligi)" doğal gaz sahasının geliştirilmesi ve doğal gaz üretim, dağıtım ve işleme tesisi projesi gibi yatırımlar bulunmaktadır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2022 yılında gerçekleştirilen sabit sermaye yatırımları ekonomik faaliyet türleri itibarıyla incelendiğinde, en çok yatırım yapılan alanın imalat sanayi olduğu görülmektedir. Başta yeni araba modelleri (Chevrolet Onix ve Tracker), çimento, teknik gaz (CO₂), mineral gübre ve pamuklu tekstil üretimine yönelik tesisler ile yeni tarımsal kümelerin oluşturulması gibi büyük yatırım projeleri olmak üzere, imalat sanayinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi amacıyla toplam 76,4 trilyon UZS (yaklaşık 6,7 milyar USD) tutarında sabit sermaye yatırımı gerçekleştirilmiş olup, imalat sanayi yatırımları toplam yatırımların %28'ini teşkil etmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda ise, 2022'de yapılan yatırımlar bölgeler bazında ve finansman kaynağına göre sunulmaktadır. Görüleceği üzere, söz konusu dönemde yapılan yatırımların yaklaşık %21'i Taşkent şehri'nde, yaklaşık %13'ü Taşkent bölgesinde, %8'i Semerkant'ta ve %8'i ise Buhara'da gerçekleştirilmiştir.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Bölgeler	Yatırım Tutarı (trilyon UZS)	Finansman Kaynağından Aldığı Pay (%)						
		Merkezi Bütçe	Özel Sektör	Yerel Kaynaklar	Yabancı Yatırım ve Krediler	Su Temini ve Kan. Sist. Gel. Fonu	İmar ve Kalkınma Fonu	Ticari Banka Kredileri ile Diğer Fonlar
Özbekistan - Genel	269,9	7,7	31,3	9,5	41,6	1,1	0,9	7,9
Karakalpakistan Cumh.	10,1	12,7	28,1	11,9	38,9	1,4	1,7	5,3
Andican	14,8	7,6	23,9	12,2	47,1	2,5		6,7
Buhara	21,1	4,8	21,6	11,1	56,8	0,6		5,1
Cizzak	10,8	9,7	23,7	6	44,5	1,5		14,6
Kaşkaderya	16,2	9,1	23,6	14,8	46,5	2	0,2	3,8
Navoi	19,4	3,6	30,7	9,9	54,9	0,3		0,6
Namangan	14,3	6,1	19,8	16,3	34,3	1,1		22,4
Semerkant	22	9,1	26,6	7,4	43,7	0,7		12,5
Surhanderya	11,5	12,1	15	16,3	43,1	5,7		7,8
Sirderya	12,6	5,5	10,7	1,8	77,5	0,5		4
Taşkent	35	6	39,3	8	32,9	0,5	5,4	7,9
Fergana	15,4	7,2	21,4	17,2	46,1	2,3		5,8
Harezmi	8,8	9,3	25,6	24	30,7	1,2	1,2	8
Taşkent Şehri	56,7	8,2	52,1	3,2	28		0,5	8

Yabancı yatırım ve krediler ile finanse edilen yatırımların bölgede gerçekleştirilen toplam yatırımlar içinde en çok pay aldığı bölge %77'lik oran ile Sirderya, özel sektörün yatırım finansmanında öne çıktığı bölge yaklaşık %52'lik oran ile Taşkent Şehri ve ticari banka kredileri ile diğer fonlar üzerinden finanse edilen yatırımların öne çıktığı bölge ise %22'lik oran ile Namangan'dır.

2022'de Özbekistan'da gerçekleştirilen sabit sermaye yatırımları içerik olarak incelendiğinde ise, makine, teçhizat ve demirbaş yatırımlarının %45, inşaat ve montaj yatırımlarının %48 ve diğer yatırımların ise %7 pay aldığı görülmektedir. Diğer taraftan, yatırımların yaklaşık %57'si komple yeni tesis, yaklaşık %27'si kapasite artışı ve modernizasyon, %16'sı ise diğer yatırımlardır.

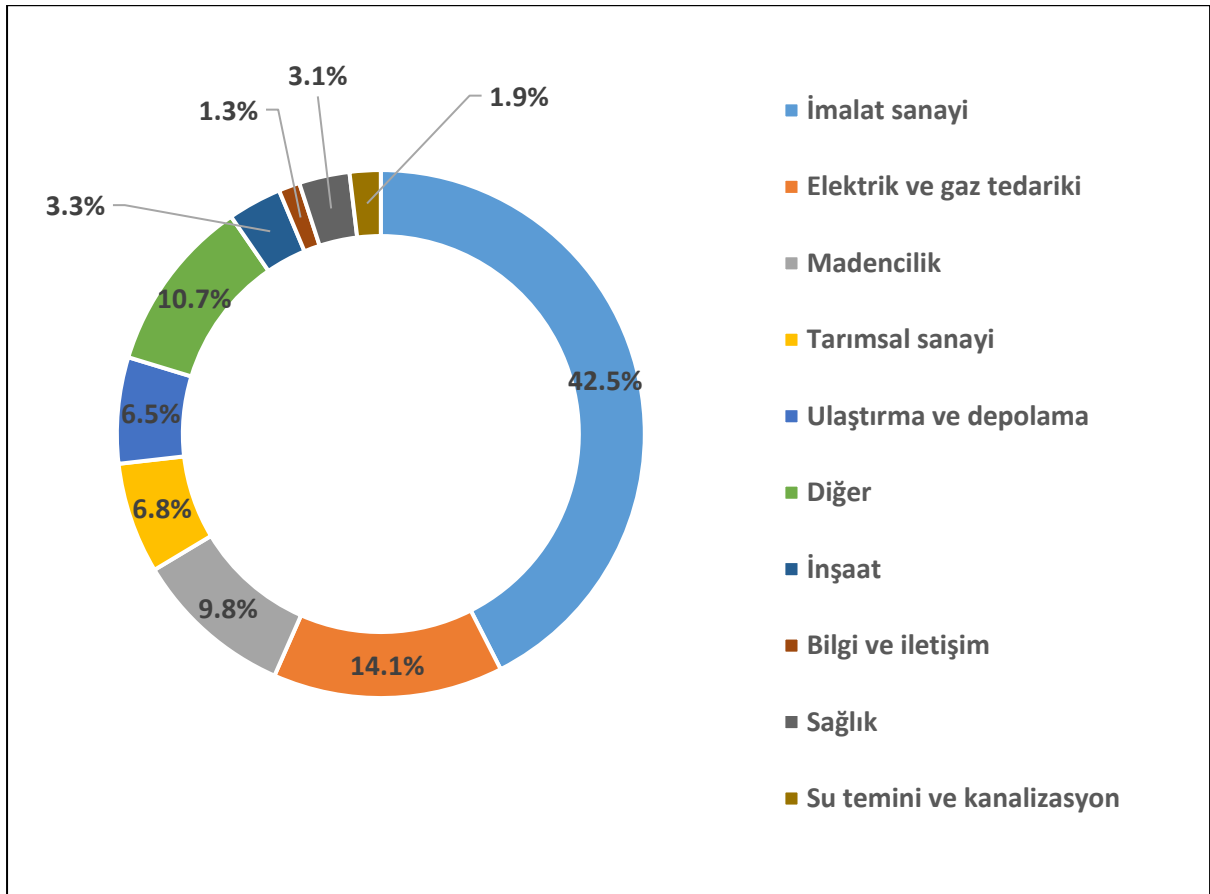
TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Komple yeni yatırımların toplam yatırımlardan en çok pay aldığı bölgeler Sirderya (%75), Navoi (%70) ve Harezmi'dir (%66). Diğer taraftan, kapasite artışı ve modernizasyonların toplam yatırımlar içindeki payının en yüksek olduğu bölgeler ise Andican (%47), Karakalpakistan Cumhuriyeti (%45) ve Namangan'dır (%38).

Yukarıda bahsedildiği üzere, 2022 yılında yabancı yatırım ve yabancı sabit sermaye kredilerinin toplam finansman içerisindeki payı yaklaşık %42'dir. 112,2 trilyon UZS yani yaklaşık 9,8 milyar USD tutarındaki yabancı yatırım ve kredilerin 60 trilyon UZS'ni yabancı yatırım ve krediler, 37 trilyon UZS'ni doğrudan yabancı yatırım ve 15,2 trilyon UZS'ni ise devlet garantili yabancı krediler oluşturmaktadır.

İstatistik Ajansı verilerine göre, 2022 yılında en çok yatırım yapan ülkeler sırasıyla, Rusya (%20,3), Çin (%16,4), Türkiye (%10,1), Almanya (%6), Suudi Arabistan (%6) ve ABD'dir (%3,8).

Yabancı yatırım ve krediler ile finanse edilen yatırımların bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, Taşkent Şehri (%13), Buhara (%12), Sirderya (%9), Taşkent (%9) ve Navoi (%9) bölgeleri öne çıkmaktadır. 2022 yılında, doğrudan yabancı yatırımların en çok gerçekleştirildiği bölgeler ise Sirderya (%21), Taşkent şehri (%15) ve Taşkent'tir (%11).

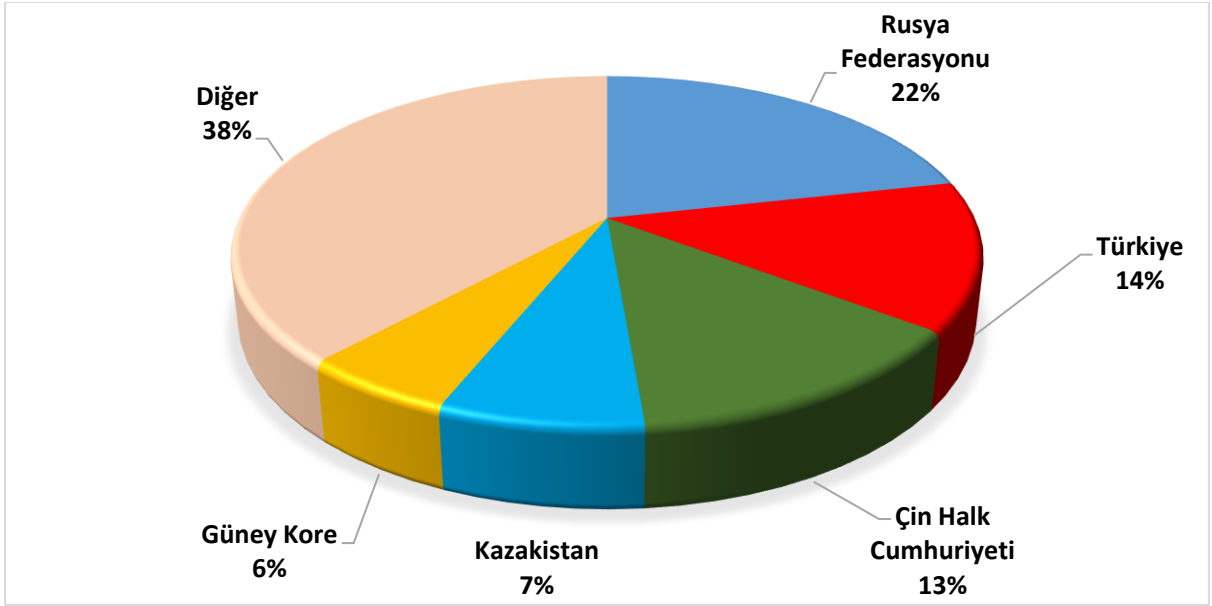

ÖZBEKİSTAN'DAKİ YABANCI YATIRIMLAR VE YATIRIM FIRSATLARI SUNAN SEKTÖRLER

Özbekistan'da Yerleşik Yabancı Sermayeli Firmalar

1 Mart 2023 tarihi itibarıyla, Özbekistan'da **13.161** yabancı sermayeli firma aktif olarak faaliyet göstermektedir. 2019'da 8.056 olan yabancı sermayeli firma sayısı Mart 2023 itibarıyla **%163** oranında artış göstermiştir. Ülkede faaliyet gösteren yabancı sermayeli firmaların dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Yabancı sermayeli firmaların hangi sektörlerde faaliyet yürüttüğü incelendiğinde, firmaların yarısından fazlasının **ticaret ve sanayi** alanlarında faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Ticaret	%31
Sanayi	%27
İnşaat	%8
Bilgi ve İletişim	%6
Tarım ve Hayvancılık	%4
Konaklama ve Gastronomi	%4
Ulaştırma ve Depolama	%3
Sağlık Hizmetleri ve Sosyal Hizmetler	%1
Diğer	%17

Diğer taraftan, yabancı sermayeli firmalar kayıtlı oldukları bölgelere göre incelendiğinde, firmaların %62'sinin Taşkent şehrinde ve %10'unun da Taşkent vilayetinde bulunduğu görülmektedir.

Yatırım Fırsatları Sunan Sektörler ve Önde Gelen Yabancı Yatırımlar

1. Tarım

Tarım, Özbek ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Ülke nüfusunun yaklaşık yarısı, tarımın ekonomi ve gıda güvenliği için merkezi bir öneme sahip olduğu kırsal alanlarda yaşamaktadır. Sektör, GSYH'nin %25'ini, ihracat gelirlerinin %10'unu ve toplam istihdamın %25'ini oluşturmaktadır.

Özbekistan önemli tarımsal arazi kaynaklarına sahiptir. İstatistik Ajansı'na göre başlıca tarımsal verimleri tahıllar, pamuk, meyve, yem mahsulleri, sebzeler, üzüm, patates ve kavun olup, diğer ürünler üretiminin %8,3'ünü oluşturmaktadır.

Özbekistan, Orta Asya ve BDT'deki en büyük tarım tedarikçilerinden biri olup Çin'e ihracatı giderek artmaktadır. 2022 yılında Özbekistan'dan yapılan toplam tarımsal ihracat hacmi 1,6 milyar USD seviyesindedir.

Hükümet, 2020-30 yılları için Özbekistan'da Tarımsal Kalkınma Stratejisini kabul etmiştir. Stratejinin başlıca hedefleri, tarım sektörünü iç ve ihracat pazarları için serbestleştirmek ve sürdürülebilir bir tarım ekosistemi uygulamaktır.

Sektör çeşitli vergi teşviklerinden yararlanmaktadır. Bu teşvikler arasında, emlak, arazi, su ve tüketim vergileriyle ilgili teşviklerin yanı sıra, işletmenin toplam gelirinin en az %90'ını oluşturan mahsullerin satışından elde edilen karlar üzerinden %0 kurumlar vergisi bulunmaktadır. Şu anda Buhara'da bir tarımsal serbest bölge bulunmaktadır.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Indorama Corporation (Singapur) 2018 yılında, Özbekistan'ın en büyük pamuk çiftliklerinden biri olan Indorama Corporation'ın yüzde yüz iştiraki olan Indorama Agro LLC'yi kurmuştur. İşletme pamuk, buğday ve diğer mahsulleri üretmektedir. Bugüne kadar sektöre yaklaşık 200 milyon USD yatırım yapmıştır.
- Silverleaf International (ABD), 2018 yılında Özbek-Amerikan ortak girişimi Silverleaf LLC'yi kurmuştur. Şirket, Jizzakh bölgesinde modern bir tarım kümelenmesi kurmak için

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

344 milyon USD yatırım yapmıştır. Diğer faaliyetlerin yanı sıra ham pamuk yetiştiriciliği, tarımsal hammaddelerin derinlemesine işlenmesi konularında uzmanlaşmıştır.

2. Petrol, Doğal Gaz ve Diğer Yeraltı Kaynakları

Özbekistan, doğal gaz, altın, uranyum, gümüş ve bakır başta olmak üzere, birçok değerli maden rezervine sahiptir. 2022 yılında ülkede 51,6 milyar m³ doğal gaz üretimi gerçekleştirilmiş olup, Özbekistan 911 milyon dolar doğal gaz ihracatı yapmıştır. Dünya Altın Konseyi verilerine göre, Özbekistan'ın yaklaşık 364 ton altın rezervine sahiptir ve ülke 2022 yılında 4,1 milyar USD değerinde altın ihracatı gerçekleştirmiştir.

Petrol ve gaz sektörü Özbekistan'ın önde gelen endüstrilerinden biri olmaya devam etmekte ve Özbekistan için önemli bütçe gelirleri, ihracat kazançları ve istihdam sağlarken diğer sektörleri de canlandırmaktadır. Devlete ait Uzbekneftegaz (özelleştirme kapsamında) şirketi, petrol ve gazın yerel üretiminden sorumludur. Ülkede faaliyet gösteren uluslararası petrol ve gaz şirketlerinin çoğu söz konusu devlet şirketi ile üretim paylaşım anlaşmaları imzalamıştır.

Özbekistan bol miktarda hidrokarbon rezervine sahiptir. 2021 itibariyle Özbekistan'ın kanıtlanmış doğal gaz rezervlerinin toplamı tahmini 1.866,9 milyar metreküp olup dünyanın, en büyük 19. Rezervi konumundadır. Uzbekneftegaz bu yerli rezervlerin yarısından fazlasına, Lukoil (Rusya) ise neredeyse çeyreğine sahiptir. Özbekistan 2021 itibariyle 600 milyon varil petrol rezervine sahip olup, bu rakamla dünyanın en büyük 46. Rezervi konumundadır.

Özbekistan doğal gaz ihracatçısı konumundan işlenmiş doğal gaz ürünleri ihracatçısı konumuna geçmeyi hedeflemektedir. Hükümet, doğal gaz ihracatını kademeli olarak durdurmayı ve bunun yerine gazın daha yüksek katma değerli ürünler olarak işlenmesini artırmayı planlamaktadır. Özbekistan, yurt içinde çıkarılan gazı sıvı bazlı ürünlere dönüştürmek ve böylece ithalata olan bağımlılığını azaltmak için ilk gaz-sıvı (GTL) tesisini 2021'de faaliyete geçirmiştir. GTL tesisinin yatırım büyüklüğü 3,6 milyar USD'dir ve yılda 1,5 milyon ton kerosen, dizel, sıvılaştırılmış petrol gazı ve nafta gibi sentetik sıvı yakıt üretilmesi hedeflenmektedir.

Kaynak: Uzbekneftegaz

Şirketlere göre doğal gaz rezervleri ve üretim hacmi

Şirket	Rezerv (milyar m ³ (%))	Üretim (milyar m ³ (%))
Uzbekneftegaz	934 (%50)	34,1 (%64,3)
Lukoil (Rusya)	413.1 (%22,1)	13,8 (%25,7)
Uz-Kor Gas Chemicals (Güney Kore)	109.6 (%5,9)	2,1 (%3,9)
Shurtan Gaz Kimyasalları	108.6 (%5,8)	n/a
Epsilon Development Company (ABD)	50,2 (%2,7)	1,4 (%2,5)

Kaynak: Uzbekneftegaz (2020)

Sektördeki başlıca yabancı şirketler

- Lukoil (Rusya) 2004 yılında Uzbekneftegaz ile gaz üretim paylaşım anlaşmaları (PSA) imzalayarak Özbek pazarına girdi ve o zamandan beri ülkedeki en büyük yabancı yatırımcı haline geldi. Lukoil bugüne kadar PSA uygulamasına 8 milyar ABD doları yatırım yaptı. Şirket Özbekistan'da arama, üretim ve doğal gaz ve gaz ürünlerinin işlenmesi faaliyetlerini yürütmektedir.
- Epsilon Development Company (ABD) 2019 yılında Özbekistan'da beş yatırım bloğunda petrol ve gaz sahalarının araştırılması ve geliştirilmesi için lisans aldı.

3. Enerji

Özbekistan'da elektrik üretiminin 2020 ile 2025 yılları arasında 1,5 kat artması öngörülmektedir. Artan elektrik talebini karşılamak için hükümet, enerji üretim kapasitesini artırmak ve iletim ve dağıtım hatlarını modernize etmek için kapsamlı programlar başlatmıştır. Yurt içi elektrik üretiminin 2020 yılında 66,5 trilyon Wh'den 2025 yılına kadar 91,8 trilyon Wh'ye yükseleceği tahmin edilmektedir.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Gaz yakıtlı enerji, ülkenin elektrik üretim karışımının bel kemiği olmaya devam etmektedir. Özbekistan'ın büyük gaz rezervleri göz önüne alındığında, termik santraller 2021 yılında toplam enerji üretiminin %86'sını oluştururken, hidroelektrik %13 civarında kalmıştır.

Özbekistan daha temiz bir enerji karışımına geçmeyi planlamaktadır. Özbekistan Enerji Bakanlığı, 2020-2030 yılları için elektrik arzının sağlanmasına ilişkin bir konsept notu yayınlarak yerli elektrik üretim kompozisyonunda önemli değişiklikler yapılması çağrısında bulunmuştur. Doğal gaz ve kömürün payının %86'dan %68'e düşürülmesi, yenilenebilir enerjinin (güneş ve rüzgâr) payının ise 2025 yılına kadar %25'e yükseltilmesi planlanmaktadır.

Enerji üretimi, iletimi ve dağıtım alanlarında çok sayıda yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Bakanlığı son yıllarda çeşitli özel enerji üreticileriyle güneş, rüzgâr ve termik santralleri yenilemek ve inşa etmek üzere 20'nin üzerinde enerji satın alma anlaşması (PPA) imzalamıştır. Hükümet, 2020 yılında neredeyse sıfır olan güneş enerjisi santrali kapasitesini 2025 yılına kadar 2,5 GW'a, rüzgâr türbini kapasitesini ise 2 GW'a çıkarmayı hedeflemektedir.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- ACWA Power (Suudi Arabistan) şu anda Özbekistan'da üç proje yürütmektedir: ikisi 1.100 MW kapasiteli yenilenebilir enerji (rüzgâr enerjisi) ve biri 1.500 MW kapasiteli termik santral projesi. Projelerin toplam tahmini maliyeti 2,6 milyar ABD Dolarıdır.
- Total Eren (Fransa), Semerkant bölgesinde 100 MW'lık bir güneş enerjisi santrali projesi yürütmektedir. Şirket bu proje için EIB, EBRD ve Proparco'dan toplamda yaklaşık 90 milyon Euro tutarında borç finansmanı sağlamıştır.

4. Gıda İşleme

Gıda işlemenin Özbekistan'da en hızlı büyüyen sektörlerden biri olması beklenmektedir. Bu sektör, işlenmiş gıda ürünleri için kullanılacak bol miktarda tarımsal çıktı (meyve, sebze, canlı hayvan) sayesinde hızla büyümektedir. Sektör, kalite ve markalı ürünler açısından değişen tüketici tercihleri ile büyüyen bir iç pazarın yanı sıra Rusya ve Çin gibi büyük ihracat pazarlarına yakınlığı ve erişiminden faydalanmaktadır.

Hükümet, daha yüksek katma değerli gıda ürünlerinin üretimini ve ihracatını artırmayı amaçlamaktadır. İstatistik Komitesine göre Özbekistan her yıl yerel çiftçilerden elde edilen meyve ve sebzelerin yalnızca %15-20'sini, et ve sütün ise %16'sını yurt içinde işlenebilmektedir. Yetersiz ve akredite olmayan test laboratuvarları yüzünden üretilen

meyvenin %11'i sebzenin ise sadece %4'ü doğrudan ihraç edilmektedir. Dahası, bu ürünlerin %30'u yetersiz depolama, işleme ve tarım lojistiği kapasitesi nedeniyle ziyan olmaktadır. Bu nedenle ülkede daha yüksek katma değerli gıda ürünlerinin üretimi ve ihracatına yönelik yatırımlar büyük ölçüde teşvik edilmektedir.

Özbekistan bölgede gıda üretiminde, özellikle de meyve ve sebze karşılaştırmalı bir avantaja sahiptir. Alkolsüz içecekler ve meyve suyu ile konserve ve dondurulmuş gıda üretiminde; meyve, sebze, et ve sütün işlenmesinde; ticaret lojistiği ve depolama merkezlerinin kurulmasında çeşitli fırsatlar bulunmaktadır. Karton, kâğıt, alüminyum folyo, streç film gibi gıda ambalaj malzemelerine de talep artmaktadır.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Lactalis (Fransa), 2019 yılında Nestlé Özbekistan'ın Namangan bölgesindeki iki fabrikayı da içeren süt ürünleri ve su operasyonlarını satın almıştır.
- Özbekistan'ın en büyük toptan kuru meyve, sebze ve bitki üreticilerinden biri olan Samfruit LLC, 2002 yılında New Product International'ın (İsviçre) çoğunluk sahibi olduğu bir Özbek-İsviçre ortak girişimi olarak kurulmuştur.

5. Tekstil, Deri ve İpek

Özbekistan tekstil sektöründe daha yüksek katma değerli üretimi amaçlamaktadır. Özbek ekonomisinin bu sektörü, asıl olarak pamuk lifi, deri ve ipeğin yarı mamul ve mamul ürünlere işlenmesinden oluşmaktadır. Ülke, triko, hazır giyim ve ayakkabı gibi katma değerli bitmiş ürünlerin oranını tüm tekstil ihracatının yaklaşık yarısına yükseltmiştir.

Pamuk ürünleri: Özbekistan'da 7.000'den fazla işletme pamuğu iplik gibi hammaddelere ve daha sonra kumaş ve giysiye dönüştürmekle iştigal etmektedir. Kumaş, triko ve konfeksiyon gibi katma değerli ürünler, Özbekistan'ın başlıca tekstil ihracatı olarak hammaddelerin yerini almaya başlamıştır. Rusya, Çin ve Türkiye Özbek tekstilinin başlıca ithalatçılarıdır. Yabancı yatırımcılar Özbekistan'daki tekstil ve giyim üretimine ileri deneyim ve teknoloji getirmiştir.

Deri ürünleri: Özbekistan, ham deri, deri eşyalar ve ayakkabı imalatını içeren nispeten ucuz bir iş gücünün yanı sıra önemli miktarda kaliteli deriye sahiptir. Uzcharmsanoat derneğine göre, üretim 2019-21 yıllarında önemli ölçüde artmış (deri %32, ayakkabı 5 kat) ve özellikle Çin, Türkiye, Rusya, Kazakistan ve Kırgızistan gibi büyük pazarlara ihracat yapılmıştır.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İpek ürünleri: Uluslararası İpekçilik Komisyonu'na göre Özbekistan, Çin ve Hindistan'dan sonra dünyanın en büyük üçüncü ham ipek üreticisi ve ihracatçısı konumundadır. Özbekistan 2022 yılında 20 ülkeye 90 milyon USD ipek ve ipek ürünü ihraç etmiştir. Başlıca ihracat destinasyonları Çin, Tacikistan, İran, Vietnam, Hindistan, Kore ve BAE'dir.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Indorama Corporation (Singapur), Endonezya'daki iştiraki aracılığıyla 2011 yılında Indorama Kokand Textile ortak girişimini başlatmıştır. Şirket pamuk ipliği üretiminde uzmanlaşmıştır.
- Tarmak Group (Türkiye), 2011 yılında Osborn Textile LLC aracılığıyla Taşkent'te bir pamuk fabrikası açmıştır. Şirket, iplik ve pamuklu kumaşın yanı sıra örme kumaş ve havlu kumaş üretiminde uzmanlaşmıştır.

6. Kimyasallar

Özbek kimya sektörü büyük bir çoğunlukla gübre üretiminden oluşmakta olup, sektör çiftçilere gübre ve diğer kimyasalları tedarik etmektedir. Üç tür gübrenin (N-azot, P-fosfor ve K-potasyum) yanı sıra metanol ve kostik soda üretimi de mevcuttur. Sektör, son yıllarda üretim çıktısını yerel para birimi cinsinden iki katına çıkarmıştır.

Özbekistan kimya endüstrisi için bol miktarda hammaddeye sahiptir. Hükümet, Özbekistan'da bulunan hammaddeleri daha yüksek katma değerli ürünlere dönüştürmek için kapasite oluşturmaya yönelik yatırımlar çekmeyi planlamaktadır. En umut verici alanlardan biri, doğal gazın derinlemesine işlenmesiyle petrokimya endüstrisidir. Hükümet, 2025 yılına kadar inorganik kimyada 15, organik kimyada 23 ve polimer üretiminde 12 proje olmak üzere bu alana 9 milyar ABD doları ve 50 proje çekmeyi öngörmektedir.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Maxam Corp S.A.U (İspanya) 2007 yılında bir devlet şirketi olan Elektrikimyoanoat'ın %49 hissesini 22 milyon USD karşılığında satın alarak şirketin adını JSC Maxam-Chirchiq olarak değiştirmiştir. Maxam- Chirchiq 40'tan fazla çeşit mineral gübre ve kimyasal ürün üretiminde uzmanlaşmıştır.
- NCV International (BAE), 2020 yılında JV LLC "Kungrad Soda Plant" şirketinin %51 hissesini 25 milyon ABD Doları karşılığında satın almıştır. Kungrad Soda Fabrikası, Orta Asya'daki tek soda külü üreticisidir.

7. İlaç

Özbek ilaç sektörü, BDT'deki en büyük ve en hızlı büyüyen pazarlardan biridir. 2020'de yaklaşık 1,3 milyar ABD doları değerinde olan sektör ve Özbekistan'ı BDT'de (Rusya ve Ukrayna'dan sonra) üçüncü büyük ilaç pazarı ve bölgenin en hızlı büyüyen pazarlarından biri haline getirmiştir.

Özbekistan büyük ölçüde ithal ilaçlara bağımlıdır. Yerel üretim yurt içi ilaç ihtiyacının %20'sinden azını karşılamaktadır. Bu açığı gidermek için hükümet "2020-24 İlaç Endüstrisi Kalkınma Konsepti"ni kabul etmiştir. Bu konsept, diğer önlemlerin yanı sıra farmasötik ürünlerin kalitesini artırmak için iyi üretim uygulamalarının (GMP) ve iyi denetim uygulamalarının (GVP) uygulanmasını gerektirmektedir. Bu hedefler, uluslararası uzmanlıktan yararlanmayı ve yabancı yatırımcılarla ortaklık kurmayı gerektirmektedir.

Altı farmasötik serbest bölge kurulmuştur. Düzenli serbest bölge vergi ve gümrük teşviklerinin yanı sıra, farmasötik serbest bölge kiracıları tıbbi bitki yetiştirmek için arazi kullanımından ve farmasötik üretimde kullanılan yabancı bitkilerin kaldırılması için daha düşük ücretlerden faydalanmaktadır.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Nobel İlaç (Türkiye), 2002 yılından bu yana Özbekistan'da faaliyet gösteriyor ve şirketin dünyadaki üç büyük ilaç üretim tesisinden biri Özbekistan'da bulunuyor.
- Helbron System (İngiltere) ve Vostorg Elita Lux (Özbekistan) arasında bir ortak girişim olan Samarkand England Eco-Medical 2015 yılında kurulmuştur. İngiliz-Özbek girişimi Semerkant'ta infüzyon solüsyonları, tabletler ve kapsüller üretmektedir.

8. İnşaat Malzemeleri

Kireç taşının bolluğu nedeniyle çimento üretimi sektörün en büyük kısmını oluşturmaktadır. O'zbekqurilishmateriallari Derneğine (İnşaat Sanayicileri Derneği) göre bu sektördeki üretim şu şekilde ayrılabilir: çimento (%86,3), özel yapı malzemeleri (%12,0), cevher dışı malzemeler (%0,8), duvar malzemeleri (%0,5) ve diğer malzemeler (%0,4). Özbekistan'da toplam kapasitesi yılda 11 milyon ton olan 19 çimento fabrikası bulunmaktadır.

Bu yerel sektör ve komşu ülkelere yapılan ilgili ihracat büyümektedir. 2017 ile 2020 yılları arasında yerel para birimi cinsinden yaklaşık üç kat artan üretimle sektör hızla genişlemektedir. Özbekistan, son yıllarda iç tüketim ve komşu ülkelere ihracat için inşaat

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

malzemelerinde patlamanın yanı sıra bir inşaat patlaması da yaşamıştır. Başlıca ihracat pazarları Kazakistan (örn. seramik karolar, sönmemiş kireç, alçıpan, ısı yalıtımlı cam yünü/fiberglas); Kırgızistan (örn. seramik karolar, dekoratif cam, sönmemiş kireç); Türkmenistan (örn. alçıpan, sıva, linolyum, vernik) ve Afganistan'dır (örn. alçıpan, sıva).

Ülkede üretilen inşaat malzemeleri gene olarak kalite bakımından geridedir. Daha çeşitli ve kaliteli inşaat malzemesi üretiminin yatırımcılar için potansiyel iş fırsatları getireceği değerlendirilmektedir. Yerel üretim, yurt içi ihtiyaçların tamamını karşılamamaktadır (örneğin, çimento üretiminin %74,8'i, camın %50,6'sı ve sıhhi ürünlerin %33'ü, geri kalanı ise ithalat yoluyla karşılanmaktadır). Sektördeki başlıca yatırım fırsatları arasında kireçtaşı bazlı kâğıt, porselen taş, linolyum ve köpük dolgu macunları üretimi yer almaktadır.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Özbekistan'ın önde gelen sıva ürünleri üreticisi KNAUF (Almanya), yerel sıva duvar panosu pazarının %70'ini oluşturmaktadır.
- Anhui Conch Cement (Çin), Kaşkaderya bölgesinde yıllık 1,2 milyon ton portland çimentosu üretim kapasitesine sahip Qarshi Conch Cement'i kurmuştur.

9. Bilgi ve İletişim Teknolojileri

Özbek bilgi ve iletişim teknolojileri sektörü hızla gelişmekte ve dönüşmektedir. 2016 ve 2020 yılları arasında sektörün çıktısı hızla büyürken, bilgisayar programlama ve BT hizmetleri en yüksek büyüme oranını sergilemiştir.

Altı mobil ağ sağlayıcısı Özbek telekomünikasyon pazarını paylaşmaktadır. Bunlar kısmen Rus USM Telecom'a ait Ucell (%32); Hollandalı VEON Group'a ait Beeline (%28); Uzmobil (%23); Mobiu (%15), Perfectum Mobile (%1); ve Humans'dır (%0,5).

Ekonomiyi daha da dijitalleştirmek için "Dijital Özbekistan 2030 Stratejisi" kabul edilmiştir. Ekim 2020'de onaylanan strateji, ülkenin dijital altyapısı, e-devlet, insan sermayesi ve güvenlik sistemlerinde geliştirme ve yenilikler yoluyla dijital bir ekonomiye dönüşümü öngörmektedir.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- VEON (Hollanda) 2006 yılından bu yana Beeline markası altında mobil iletişim hizmetleri sunmaktadır. VEON, Özbek telekom sektörüne girişinden bu yana 1,2 milyar USD'den fazla yatırım yapmıştır.

- ZTE (Çin), 2011 yılından bu yana Navoi FEZ'de Özbektelecom ile ortaklaşa DSLAM ekipmanı ve ADSL modemleri üretmektedir.

10. Finans

Özbekistan'da finans sektörü varlıkları hızla artmaktadır. Ülkedeki finansal kurumların (yani ticari bankalar, sigorta şirketleri, leasing şirketleri, mikrofinans kurumları (MFI'ler) ve rehin dükkanları) toplam varlıkları 1 Ocak 2022 itibariyle 429 trilyon Suma (yaklaşık 39,6 milyar ABD Doları) ulaşmış ve 2018'den bu yana iki kattan fazla artmıştır.

Hükümetin özelleştirme çabaları finans sektörüne öncelik vermiştir. Büyük kamu bankaları – Uzsanoatqurilishbank (SQB) ve Ipotekabank şu anda özelleştirme sürecinden geçmektedir. Hükümet, 2020 yılına kadar özel bankaların varlık paylarını %15'ten %60'a, mevduat paylarını ise %28'den %70'e çıkarmayı hedeflemektedir.

Bankacılık alanında, tüm finansal hizmet sağlayıcıları arasında ticari bankalar tüm varlıkların %99'unu oluşturmaktadır. 33 ticari bankanın 12'si ya tamamen ya da kısmen devlete aittir. Kamu bankaları varlıkların %82'sine ve mevduatların %67'sine sahiptir. Özel bankalar toplam varlıkların yaklaşık %18'ini oluştururken Özbek bankacılık sistemindeki mevduatların %33'üne sahiptir. MFI'ler ve rehin dükkanları genellikle küçüktür ve ülke çapında sektör varlıklarının %1'inden daha azına sahiptir.

Ziraat Bankası, Taşkent'te 3, Semerkant, Fergana ve Andican'da birer tane olmak üzere toplam 6 şubesiyle ülkede faaliyet göstermekte olup, şube sayısının önümüzdeki dönemde artış göstermesi beklenmektedir.

Sigorta açısından Özbek pazarı, toplam 2,6 trilyon Sum (240 milyon USD) brüt yazılı prim ile nispeten küçük kalmaktadır. 1 Ocak 2022 itibariyle piyasada 33'ü genel sigorta ve 8'i hayat sigortası alanında olmak üzere 41 sigorta şirketi faaliyet göstermektedir. Yabancı şirketler, yerel şirketlerle ortak girişimlerde bulunarak bu sektöre katılabilmektedir.

Leasing piyasasında, 1 Ocak 2022 itibariyle Özbekistan'da 47 leasing şirketi faaliyet göstermektedir. Başlıca itici güçler, makine ve araç ithalatları nedeniyle tarım ve inşaat sektörleridir. Kiraya verenler çoğunlukla makine ve teknolojik ekipman ithalatı yapan ticari bankalar ve diğer ticari kuruluşlardır.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Kore Kalkınma Bankası (Güney Kore), JSC KDB Bank Uzbekistan'da %86,32 hisseye sahip olarak Özbek bankacılık sektöründeki en büyük yabancı yatırımcıdır.
- TBC Bank (Gürcistan), Nisan 2019'da önde gelen elektronik ödeme hizmeti sağlayıcısı Payme'yi 5,5 milyon ABD doları karşılığında satın aldı ve bir yıl sonra Özbekistan'daki ilk dijital banka olarak Taşkent şubelerini açtı.

11. Sağlık

Özbek hükümeti sektörde reform yapmaya ve sektörü modernleştirmeye odaklanmıştır. Ülkedeki sağlık hizmetleri halihazırda yetersizdir. Devletin sağlık harcamaları 2019 yılında ülkenin GSYH'sinin %3,6'sına ulaşmıştır. Artan kentleşme, kişi başına düşen gelir ve genel bölgesel kalkınma ile birlikte hızlı ekonomik kalkınma ve nüfus artışı, kaliteli sağlık hizmetlerine olan talebi artırmaktadır.

Özel sağlık hizmetlerine olan talep de artmaktadır. Özbekistan'da halihazırda önde gelen ölüm nedenleri olan kardiyovasküler hastalıklar, kanser ve diyabet nedeniyle artan ölüm oranı büyük endişe kaynağıdır. Özel sağlık hizmeti sağlayıcıları, devlete kıyasla pazarda küçük bir paya sahip olsa da bu oran son yıllarda değişmektedir. Özel sektör tıbbi teşhis, test, ilaç ve ayakta tedavi hizmetleri sağlamada daha aktif olma eğilimindedir.

Yabancı yatırımcıları sektöre çekmek için PPP'ler teşvik edilmektedir. Hükümet, özellikle onkolojik hastalıkların erken teşhisi ve tedavisi ile çok uluslu hastanelerin inşası ve yönetimi konularında özel sektör katılımını ve PPP'leri memnuniyetle karşılamaktadır.

Sağlık kurumları için çeşitli teşvikler mevcuttur. Özbek sağlık sektörüne giren kurumlar için teşvikler arasında, toplam gelirlerinin en az %90'ını oluşturan tıbbi hizmet karları (kozmetoloji ve stomatoloji hariç) üzerinden %0 kurumlar vergisi ve tıbbi hizmetler ve ekipman için KDV, emlak vergileri ve gümrük vergilerinden muafiyetler yer almaktadır.

Sektördeki başlıca yabancı yatırımcılar

- Hindistan'ın en büyük diyaliz ve böbrek bakım şirketi olan NephroPlus (Hindistan), 2021 yılında Özbekistan'da diyaliz hizmetlerinin sunulması için ilk büyük PPP anlaşmasını imzalamıştır.
- Eklem ve omurga tedavileri konusunda tanınmış bir kurum olan Himchan Hastanesi (Güney Kore), 2019 yılında Buhara'da özel bir tıp kurumu açmıştır.

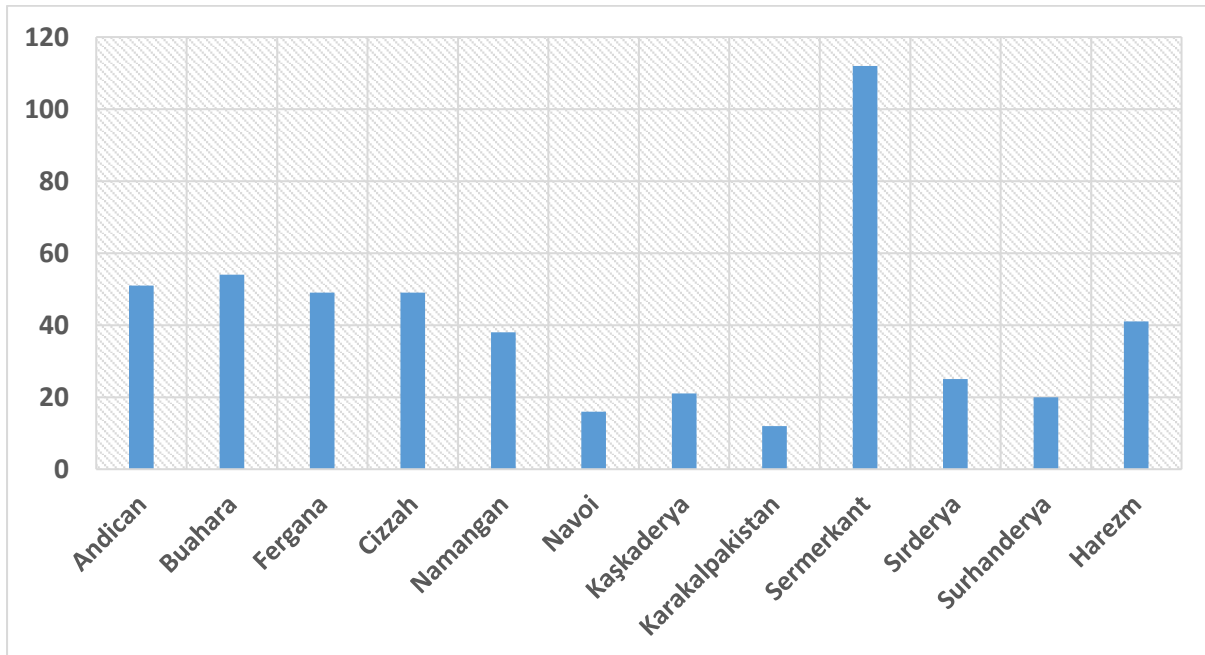

Özbekistan'da Yerleşik Türk Sermayeli Firmalar

Ülkede kayıtlı aktif Türk sermayeli firma sayısı ise 1.806'dır. 2022 yılında günde yaklaşık bir Türk sermayeli firma kurulmuş olup, Türkiye ülkede en çok yabancı sermayeli firması bulunan ikinci ülke konumundadır. Türk sermayeli firmaların tamamına yakını Limited Şirket statüsündedir.

Türk sermayeli firmaların ortaklık/mülkiyet yapısı incelendiğinde ise, yaklaşık %51'inin yabancı gerçek kişi; yaklaşık %13'ünün yabancı tüzel kişi mülkiyetinde olduğu ve yaklaşık %36'sının ise ortak girişimlerin mülkiyetinde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, Türk sermayeli firmalardan 1.099'u (%61'i) Taşkent şehrinde ve 219'u (%12'si) ise Taşkent vilayetinde kayıtlıdır. Geriye kalan 488 Türk sermayeli şirketin bölgesel dağılımı aşağıda gösterilmektedir.

Özbekistan'da yerleşik Türk sermayeli firmalar faaliyet alanlarına göre incelendiğinde ise, sırasıyla sanayi ve ticaret alanlarında faaliyet gösteren firmalarımızın Türk sermayeli firmaların yarısından fazlasını (%57) oluşturduğu görülmektedir. Türk sermayeli firmaların sektörel dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

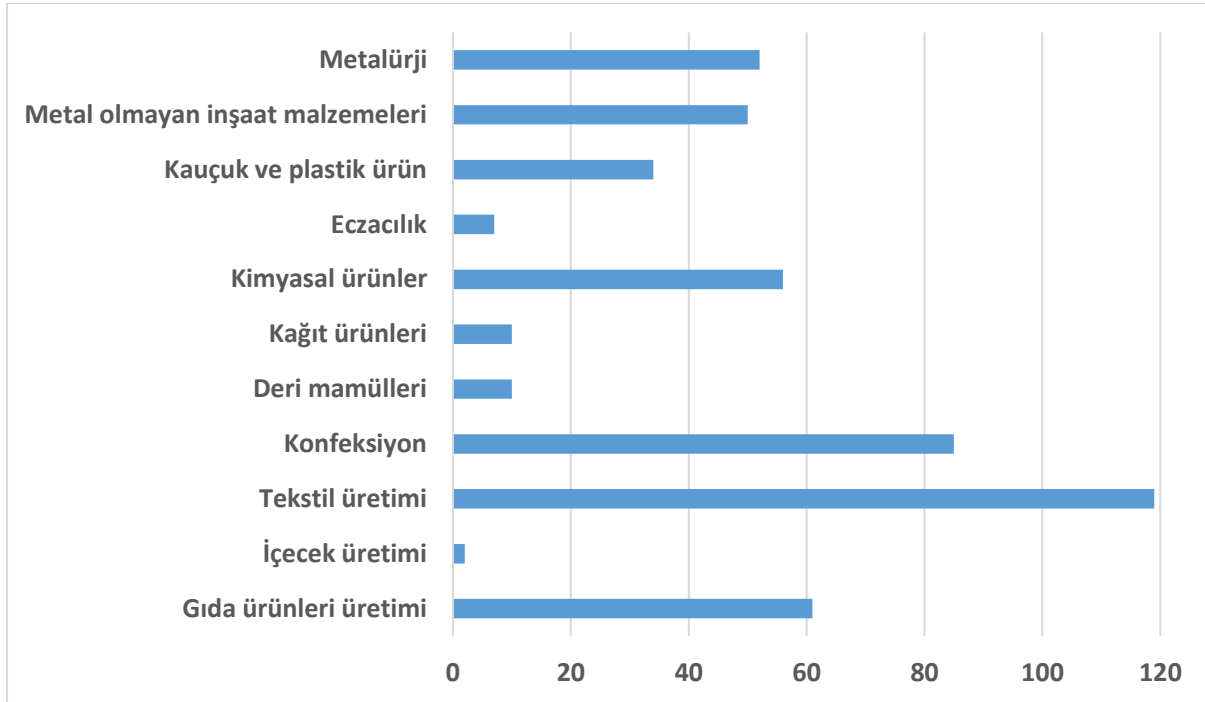
Sektör	Sayı	Oran (%)
Sanayi	585	32.4
Toptan ve perakende ticaret	446	24.7
İnşaat	290	16.1
Yaşam ve beslenme hizmetleri	99	5.5

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tarım	85	4.7
Bilimsel ve teknik faaliyet	57	3.2
Nakliye ve depolama	47	2.6
Gayrimenkul operasyonları	40	2.2
Yönetim faaliyetleri ve destek hizmetleri	38	2.1
Bilgi ve iletişim	28	1.6
Diğer hizmet türleri	25	1.4
Sağlık ve sosyal hizmetler	24	1.3
Madencilik	15	0.8
Eğitim	13	0.7
Su tedarik kanalizasyon atık toplama	4	0.2
Sanat eğlence ve rekreasyon	4	0.2
Finansal ve sigorta faaliyetleri	3	0.2
Elektrik, gaz ve buhar kaynağı, iklimlendirme	2	0.1
Devlet yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	1	0.1
Toplam	1.806	100

Sanayi alanında faaliyet gösteren 585 firmamızın alt sektörel dağılımı ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

Önde Gelen Bazı Türk Yatırımları

Türkiye'nin Özbekistan'daki yatırımlarına ilişkin bilgiler şu şekildedir:

-2019: 540 milyon dolar

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

-2020: 444 milyon dolar

-2021: 1 milyar 172 milyon dolar

-2022: 1 milyar 3 milyon dolar

Ülkemizin önemli enerji firmalarından **Aksa Enerji**, **Cengiz Enerji** ve **Odaş Enerji**'nin son dönemde gerçekleştirilen enerji yatırımları Özbekistan'ın elektrik üretim kapasitesine ciddi katkı sağlamaktadır. Söz konusu yatırımlar ile toplam 1.384 megavat kurulu güçte doğalgaz kombine çevrim santralleri kurulmuştur. Söz konusu yatırımlar ile Özbekistan'ın elektrik enerjisi ihtiyacının yaklaşık %10'u karşılanmaktadır.

Bu kapsamda, **Aksa Enerji** Taşkent'te iki ve Buhara'da bir tane olmak üzere toplam 740 MW kurulu güçte üç doğalgaz kombine çevrim santrali; **Cengiz Enerji** Taşkent ve Sirderya'da 470 MW kurulu güçte iki doğalgaz kombine çevrim santrali ve **Odaş Enerji** ise 174 MW kurulu güçte bir doğalgaz kombine çevrim santrali yatırım gerçekleştirmiştir.

Diğer taraftan **Çalık Enerji**, Navoi'de toplam kurulu gücü 900 MW üzerinde olan iki ünite doğalgaz kombine çevrim santralini (EPC) 2012 ve 2019'da Namangan'da 900 MW kurulu güce sahip doğalgaz kombine çevrim santralini (EPC) ise 2020'de tamamlamıştır.

Apeas İnşaat firması, Organize Sanayi Bölgesindeki 4 bin metrekare alanda mobilya üretimi gerçekleştirmekte olup, yurtiçi ve yurtdışındaki inşaatlarına ve diğer projelere mobilya tasarım ve üretimi yapmaktadır. Özbekistan'da 18 yıldır faaliyet gösteren Apeas, Hyatt Regency, Taşkent City, Hilton Otel gibi prestijli projeleri başarıyla tamamlamıştır.

Best Group (Betlis Tekstil), 2004 yılından beri Özbekistan'da faaliyet göstermekte ve bünyesinde toplam 9 fabrika barındırmaktadır. Grup firmaları, örme, eğirme, boyama, baskı, konfeksiyon ve hazır giyim gibi tekstil sektörünün birçok alanında faaliyet göstermektedir.

Dal Teknik Makine, Özbekistan'ın Cizzak ve Şerabad şehirlerinde anahtar teslim çimento fabrikaları tamamlamış ve Angren'deki metal konstrüksiyon fabrikası da dahil olmak üzere ülkede yatırımları bulunmaktadır.

Elegant Garment, 2016 yılından itibaren Özbekistan'da faaliyet göstermekte ve ülkede farklı bölgelerde konfeksiyon üretimi gerçekleştirmektedir.

EMG Inter Investment, 2019 yılından beri Özbekistan pamuk işleme tesisi ile un üretimi faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Istanbul Eku Markazi, sağlık alanında faaliyet göstermekte ve tüp bebek bir yatırımı bulunmaktadır.

Kanimed Sağlık Çözümleri, Özbekistan'ın çeşitli bölgelerinde kan analiz laboratuvarları ve teşhis merkezleri kapsamında faaliyet göstermektedir.

Koç Construction, hem yatırımcı olarak hem de müteahhitlik alanında ülkede faaliyet göstermektedir. Firmanın yatırımcısı olduğu ve Özbekistan'ın simge projelerinden birisi konumunda olan "Piramit Tower" projesinde konut ve ofislerin yanı sıra, bir alışveriş merkezi de bulunmaktadır. Söz konusu yatırım projesi de dahil olmak üzere, firmanın bugüne kadar tamamladığı/devam eden çoğunluğu anahtar teslim onlarca projesi bulunmaktadır.

Konteks, Özbekistan'ın birçok ilinde ve tekstil ve konfeksiyon sektörünün birçok alanında faaliyet göstermektedir.

Nobel Pharmsanoat, 2002 yılından günümüze faaliyet göstermekte olup, ilaç üretiminde ülkedeki tek yabancı sermayeli firma konumundadır. 60 etken madde ve 110 form üretimi ile Nobel İlaç firmasının ilaç piyasasında önemli bir pazar payı bulunmaktadır.

Nova Plastik, Taşkent'te bulunan fabrikasında muhtelif plastik banyo ve tuvalet ürünleri üretmektedir.

Özgüven Mimarlık gerek proje tasarımı gerekse müteahhitlik alanlarında, hem de yatırımcı olarak ülkede faaliyet göstermektedir. Özbekistan'ın simge projelerinden birisi olan "Tashkent City" projesinde mimarı tasarımını gerçekleştirmiş; Özbekistan'da ilk defa kullanılan tünel kalıp sistemi ile inşa edilen bir konut projesi dahil olmak üzere, farklı sosyal projeler kapsamında birçok konut projesini tamamlamıştır. Firma ayrıca, "Tashkent City" projesi içerisinde, Orta Asya'nın en yüksek binası olan "Nest One" projesi ile yatırımcı olarak faaliyet göstermektedir.

OSC Tarım 2006 yılından itibaren Özbekistan'da faaliyet göstermekte olup, soğuk hava depoları, meyve bahçeleri, sulama sistemleri, meyve depolama alanları, meyve-sebze işleme tesisleri ve sera kurulumu gerçekleştirmektedir.

Plus Promotion, konfeksiyon sahasında 2010 yılından günümüze Özbekistan'da faaliyet göstermekte ve çocuk giysileri üretmektedir.

YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

Faydalı Linkler

www.gov.uz

www.invest.gov.uz

<https://pppd.uz/en/projects-custom>

<https://e-auksion.uz/home>

www.chamber.uz

www.customs.uz

www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/orta-asya/ozbekistan/genel-bilgiler

Ulaşılabilir Hukuki & Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

➤ Av. Nodir Artikov

Tel: +998 99 851 00 51

E-posta: n.artikov@juscivile.com

Diller: Türkçe, İngilizce

➤ Akıncı Hukuk Bürosu (uluslararası tahkim, birleşme ve devralma) (Türkiye'den faaliyet yürütmektedir)

Dil: Türkçe, İngilizce, Rusça

E-mail: yarashev.nodirbek@uryuitoga.com

Website: www.uryuitoga.com

➤ Av. Bahtiyor Mirsharipov

Tel: +998 97 403 41 75

E-posta: b.nirsharipov@juscivile.com

Diller: Türkçe, İngilizce

➤ Av. Alimerdan Hojiyev

Tel: +998 99-443-83-33

E-posta: alimardonhoji1980@gmail.com

Diller: Türkçe

➤ Av. Eldor Mannopov

Tel.: +998 78 150 31 05.

Cep: +998 90 351 18 98

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

E-mail: eldor.mannopov@dentons.com

Diller: Türkçe, İngilizce

➤ Av. Bahtiyar BAYBAEV

Tel.: +998 78 242 30 09

Mob: +998 90 185 17 32

E-mail: xelper@mail.ru

Dil: Türkçe

➤ Bıçak Hukuk Bürosu (Türkiye'den faaliyet yürütmektedir)

Sevinch Murtazaeva

www.bicakhukuk.com

iletisim@bicakhukuk.com

Tel: + 90 312 473 39 60

Faks: + 90 312 473 39 62

➤ Bahodir CABBAROV

Tel: +998 71 230 24 22

Cep: +998 (90) 970-83-90

➤ Nodirbek YARASHEV

Tel: +998 (78) 140-55-75

Cep: +998 (99) 840-65-61

Fax: +998 (71) 140-55-75

Dil: Türkçe, İngilizce, Rusça

E-mail: yarashev.nodirbek@uryuitoga.com

Website: www.uryuitoga.com

➤ Sergey VERENIN

Tel.: +998 78 150 15 06

Cep: +998 91 164 41 73

E-mail: s_verenin@sverenins.uz

Website: www.sverenins.uz

Diller: Rusça, İngilizce

Özbekistan'da Faaliyet Gösteren Danışmanlık ve B2B Firmaları

❖ **CITIZEN TRAVEL LLC**

Web: www.citizentravel.uz
E-posta: info@citizentravel.uz
E-posta: dilrabo.citizentravel@inbox.ru
Tel: +998933999666
Tel: +998712073000
Adres: Tashkent City, Chilanzar District, Seoul Street, 16.
Alan: Turizm (vize, karşılama, uçak bileti, ikamet kaydı, otele yerleştirme, çalışma lisansı, uğurlama, havalimanında VIP veya CIP ayarlama, kısmen araç kiralama)

❖ **EMA FINANCIAL CONSULTING**

E-posta: ebulut@emaafc.uz
E-posta: info@emaafc.uz
Tel: +998933805572
Adres: 75 Nukus, Tashkent, Uzbekistan
Alan: Firma Kurulumu, Muhasebe Hizmeti, Hukuki Ve Mali Danışmanlık, B2B Görüşmeler, Devlet Kurumlarıyla Görüşmeler

❖ **EXPO PLANET**

Web: www.expo-tg.uz
E-posta: eablyaeva@yandex.uz
Tel: +998998600848
Tel: +998903700848
Adres: 4, Rakat Street, Yakkasaray District, Tashkent, 100100, Uzbekistan
Alan: İş Etkinlikleri Organizasyonu (Fuar, Konferans, B2B, Forum, Sunum), Devlet kurumlarıyla görüşmeler

❖ **GRANT THORNTON**

Web: www.grantthornton.uz
E-posta: audit@uz.gt.com
Tel: +998933805572
Tel: +998712304540
Adres: 1a. Abay Street, Tashkent, 100128, Uzbekistan
Alan: Muhasebe ve Audit Hizmeti

❖ **INVESTING PROMOTION**

Web: www.mydanismanlik.com
E-posta: investingpromotion@mydanismanlik.com
E-posta: muharrem@mydanismanlik.net
Tel: +903124909073
Tel: +905380539900 (Özbekistan için İlham Atabayev: +998977079072)
Adres: Turan Güneş Blv. İlkbahar Mah. 591. Sokak No:1/2 Çankaya, Ankara

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Alan: My Danışmanlık şirketinin Özbekistan koludur. Türkiye'den Özbekistan'a ve Özbekistan'dan Türkiye'ye gelip pazara açılmak isteyenlere destek (şirket kurulumu, temsilcilik açılması, tercüme, tasdik, apostil işlemleri, Özbekistan'da ilgili Bakanlık başvuruları, işlemlerin takibi, Türkiye'deki işlemler, organizasyonlar, heyet karşılama, araç tahsisi, B2B görüşmeler).

❖ **KARIBU EVENTS**

Web: <http://karibu.com.tr/en/>

E-posta: aakan@karibu.com.tr

Tel: +905360516841

Adres: Balat Mah. Sıhhiye Cad. OFFICE 4200 Ismerkezi. No:2 K:3 D:27 Nilufer BURSA
TURKEY

Alan: Türkiye Ticaret Bakanlığı'nın desteğiyle düzenlenen heyetlerin organizasyonu (uçak, otel, araç tahsisi, B2B görüşmeler, B2G vs.).

❖ **KONGRESS SERVIS**

Web: www.kongress-servis.uz

E-posta: kongress@kongress-servis.uz

Tel: +998712051414

Adres: 59A, Mustakillik Avenue, Tashkent, 100000, Uzbekistan

Alan: Özbekistan'ın önde gelen fuar Firması olan Iteca ile çalışıyor ve konferans, B2B görüşmeler, forum organizasyonları düzenliyor.

❖ **PREMIUM SILK ROAD**

Web: www.premiumsilkroad.com

E-posta: info@premiumsilkroad.com

Tel: +998712349873

Tel: +998946608551

Adres: Amir Temur Str. C 4 No. 7/8 Tashkent, Uzbekistan

Alan: Sergi, konferans, seminer, forum ve B2B görüşmeler

❖ **SFS GLOBAL DIŞ TİCARET YATIRIM DANIŞMANLIĞI**

E-posta: serdar.keskin@sfsglobaltrade.com

E-posta: sfs@sfsglobaltrade.com

Tel: +905333865554

Tel: +902169120850

Adres: Fuat Özal Plaza, Madenler Mah. Derviş Sk. No:38 Çekmeköy

Alan: PR (Halkla İlişkiler); Marketing; Mali Müşavirlik, Muhasebe, Şirket Kurulumu, Finansal & Hukuksal Danışmanlık; B2B / B2C; Global Dış Ticaret; Yatırım, İhracat, İthalat, Ticaret; Pazar Analizi ve Araştırmaları

❖ **UNIQUE PRESENT MEDIA HOLDING**

Web: www.upc.uz

E-posta: event@upc.uz

Tel: +998711508484

Tel: +998909699947

TAŞKENT TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Adres: Yunusabad district, Kurgan street, 3 passage, 3
Alan: Etkinlikler organizasyonu (Konferanslar, Prom Aksiyonlar, İş Forumu, Konferans, B2B Görüşmeler)

❖ UZ-TURK TRADING HOUSE

Web: www.utth.uz
E-posta: info@utth.uz
E-posta: hamid@utth.uz
E-posta: hamid.yangibayev@gmail.com
Tel: +998937440044
Tel: +998934665555
Adres: Taşkent, st. Amir Temur, 107
Alan: İkili görüşmeler (B2B, B2G vs., Government to Government, Fuar, Kongre, Alım heyetleri, Sektörel Heyet Gezileri iki taraflı); Danışmanlık: Özbekistan'da Türk vatandaşı veya Türk şirketinin alabileceği her türlü danışmanlık hizmeti (uçak bileti, vize, çalışma lisansı, şirket kurulumu, yabancı personel kayıtları, oturma izinleri, mali müşavirlik hizmeti, gümrük danışmanlığı, lojistik desteği ve danışmanlığı, avukat hukuk danışmanlığı); Türk firmalarına Özbekistan'daki iç pazar ve uluslararası pazara çıkacak ihalelere katılım sağlamak ve destek vermek